

Vergaderjaar 1996–1997

25 479

Financiële verantwoordingen over het jaar 1996

Nr. 17

**FINANCIËLE VERANTWOORDING VAN HET MINISTERIE VAN
LANDBOUW, NATUURBEHEER EN VISSERIJ (XIV)**

Deze financiële verantwoording bestaat uit:

- de rekening van verplichtingen, uitgaven en ontvangsten, zoals blijkt uit bijgevoegde staten, voorzien van een toelichting;
- de op de rekening aansluitende saldibalans per 31 december 1996, voorzien van een toelichting.

De financiële verantwoording van het agentschap Plantenziektenkundige Dienst bestaat uit de rekening van baten en lasten en van kapitaaluitgaven en -ontvangsten, zoals blijkt uit de bijgevoegde staat, voorzien van een toelichting en de balans per 31 december 1996, voorzien van een toelichting.

Den Haag, 29 augustus 1997

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,
J. J. van Aartsen

INHOUDSOPGAVE**Blz.**

1.	De rekening van verplichtigen, uitgaven en ontvangsten van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV) over 1996	4
1.1	Staten behorende bij de slotwet en de financiële verantwoording over het jaar 1996	4
	Verplichtingen en uitgaven	4
	Ontvangsten	8
	Agentschap	10
1.2	Algemene Deel	12
1.2.1	Algemeen	12
1.2.2	Grondslagen voor de financiële verantwoording	12
1.2.3	Financieel Beheer	13
1.2.4	Beleid gericht op voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik	16
1.2.5	Apparaatsuitgaven	17
1.2.6	Leeswijzer	19
1.3	De Artikelsgewijze Toelichting	21
1.3.1	Uitgaven en verplichtingen	21
1.3.2	Ontvangsten	65
2.	De Saldibalans van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV) per 31 december 1996	79
2.1	Saldibalans	79
2.2	Toelichting op de saldibalans	79
2.3	Overzicht garantieverplichtingen	86
3.	Financiële verantwoording 1996 Agentschap PD	88
3.1	Algemeen	88
3.2	De Balans van het Agentschap per 31 december 1996	89
3.3	De specificatie van de rekening van baten en lasten	90
3.4	De specificatie van de rekening van kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten	92
3.5	Toelichting op de Balans	94
3.6	Toelichting op de rekening van baten en lasten	97
3.7	Kasstroomoverzichten	100
3.8	Kengetallen	100

Staat behorende bij de Wet van ..... 19., Stb. ... en bij de financiële verantwoording over het jaar 1996

**Rekening 1996 (inclusief slotwetmutaties),
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV),
Onderdeel uitgaven en verplichtingen (bedragen x f 1 000)**

Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Mutaties (+ of -) op grond van eerste suppletore begroting (incl. Nota van Wijziging)		Mutaties (+ of -) op grond van tweede suppletore begroting	
		verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
	TOTAAL		3 131 795		106 821		- 8 824
10	Algemeen		326 566				
01	Personeel en Materieel	304 081	304 086	- 4 062	- 4 062	+ 19 507	+ 19 507
02	Prijsbijstelling	- 6 800	- 6 800	+ 8 886	+ 8 886	- 2 086	- 2 086
03	Loonbijstelling	24 502	24 502	+ 4 716	+ 4 716	- 29 218	- 29 218
04	Onvoorzien	893	893			- 893	- 893
05	Overige subsidies en uitgaven	3 885	3 885			+ 3 081	+ 3 081
11	Internationale aangelegenheden		64 794				
01	Personeel en Materieel	35 296	35 296	+ 1 730	+ 1 730	+ 4 627	+ 4 627
02	Bijdrage aan het LEF	12 265	12 265	+ 99	+ 99	- 12 092	- 12 092
03	Overige subsidies en uitgaven	15 908	17 233	+ 6	+ 6	+ 353	+ 353
12	Landbouw		199 319				
01	Personeel en Materieel	51 713	51 713	+ 971	+ 1 369	- 2 350	- 2 350
02	Structuurverbetering	70 487	129 540	- 1 186	- 42 562	- 4 258	- 14 258
03	Industrie en Handel	18 868	17 563	- 50	- 50	- 892	- 892
04	Overige subsidies en uitgaven	503	503	+ 2 000	+ 2 000	+ 1 520	+ 1 520
05	Garanties	-	-				
13	Natuur, Groene Ruimte en Recreatie		1 004 911				
01	Personeel en Materieel	116 696	116 696	+ 7 895	+ 7 895	+ 3 179	+ 3 179
02	Verwerving	178 430	177 665	+ 4 100	+ 4 100	+ 4 357	+ 4 357
03	Inrichting	379 112	360 734	+ 4 100	- 8 550	- 20 514	- 18 747
04	Beheer	281 970	287 325	+ 10 371	+ 10 421	+ 31 013	- 10 924
05	Overige subsidies en uitgaven	68 561	62 491	+ 3 691	+ 3 716	+ 15 351	+ 11 066
06	Garanties	20 000	-	+ 2 000			
14	Visserij		13 107				
01	Personeel en Materieel	10 393	10 393	+ 190	+ 190	+ 1 123	+ 1 123
02	Structuurverbetering en overige subsidies en uitgaven	2 484	2 714			+ 5 948	+ 5 948
15	Milieu, gezondheid en kwaliteit		221 417				
01	Personeel en Materieel	152 958	152 958	+ 5 776	+ 5 776	+ 3 935	+ 3 935
02	Agentschap Plantenziektenkundige Dienst	17 881	17 881	+ 232	+ 232	+ 663	+ 663
03	Gezondheid en Kwaliteitszorg	45 443	50 578	+ 80 321	+ 83 821	- 8 683	- 9 418
04	Garanties	-	-				
16	Wetenschap en kennisoverdracht		1 301 681				
01	Personeel en Materieel	9 697	9 697	+ 1 030	+ 1 030	+ 1 671	+ 1 671
02	Wetenschappelijk Onderzoek	317 717	321 134	+ 7 684	+ 7 569	+ 22 471	+ 12 471
03	Praktijkonderzoek	54 670	54 768	+ 8 690	+ 8 690	+ 1 499	+ 832
04	Bedrijfsontwikkeling	68 257	69 843	- 4 435	- 4 405	- 599	- 2 799
05	Wetenschappelijk Onderwijs	243 918	243 918	+ 2 212	+ 2 212	+ 2 994	+ 2 994

(4) = (1) + (2) + (3)		(5)		(6) = (5) - (4)	
Totaal geraamd		Realisatie ¹		Slotwetmutaties (+ of -) (+ = tekortschietend geraamd bedrag)	
verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
	3 229 792		3 220 496		- 9 296
	326 497		323 072		
319 526	319 531	316 433	315 971	- 3 093	- 3 560
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
6 966	6 966	7 196	7 101	+ 230	+ 135
	59 517		59 032		
41 653	41 653	43 126	43 126	+ 1 473	+ 1 473
272	272	-	-	- 272	- 272
16 267	17 592	14 430	15 906	- 1 837	- 1 686
	144 096		146 890		
50 334	50 732	51 163	51 163	+ 829	+ 431
65 043	72 720	75 021	77 007	+ 9 978	+ 4 287
17 926	16 621	21 839	15 822	+ 3 913	- 799
4 023	4 023	2 001	2 898	- 2 022	- 1 125
-	-	-	-	-	-
	1 011 424		1 007 122		
127 770	127 770	127 068	127 353	- 702	- 417
186 887	186 122	186 036	185 318	- 851	- 804
362 698	333 437	375 509	330 510	+ 12 811	- 2 927
323 354	286 822	322 858	282 067	- 496	- 4 755
87 603	77 273	103 752	81 874	+ 16 149	+ 4 601
22 000	-	20 000	-	- 2 000	-
	20 368		20 749		
11 706	11 706	12 084	12 084	+ 378	+ 378
8 432	8 662	8 422	8 665	- 10	+ 3
	306 426		306 564		
162 669	162 669	163 718	163 729	+ 1 049	+ 1 060
18 776	18 776	18 838	18 838	+ 62	+ 62
117 081	124 981	117 514	123 997	+ 433	- 984
-	-	-	-	-	-
	1 361 464		1 357 067		
12 398	12 398	12 107	12 332	- 291	- 66
347 872	341 174	349 832	340 436	+ 1 960	- 738
64 859	64 290	64 659	65 648	- 200	+ 1 358
63 223	62 639	63 379	58 259	+ 156	- 4 380
249 124	249 124	248 849	248 849	- 275	- 275

Art.	Omschrijving	(1)		(2)		(3)	
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting		Mutaties (+ of -) op grond van eerste suppletore begroting (incl. Nota van Wijziging)		Mutaties (+ of -) op grond van tweede suppletore begroting	
		verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven	verplichtingen	uitgaven
06	Hoger Agrarisch Onderwijs	115 052	115 052	+ 515	+ 515	+ 1 410	+ 1 410
07	Voortgezet Agrarisch Onderwijs	440 068	438 319	+ 11 065	+ 11 065	+ 13 875	+ 15 624
08	Agrarisch Praktijkschoolonderwijs	49 101	48 950	+ 412	+ 412	+ 341	+ 492
09	Garanties	-	-				

¹ De gerealiseerde bedragen zijn steeds afgerond *naar boven* (op duizenden guldens)

Mij bekend,

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

(4) = (1) + (2) + (3)		(5)		(6) = (5) - (4)	
Totaal geraamd		Realisatie ¹		Slotwetmutaties (+ of -) (+ = tekortschietend geraamd bedrag)	
verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven	verplich- tingen	uitgaven
116 977	116 977	121 482	121 397	+ 4 505	+ 4 420
465 008	465 008	454 880	460 358	- 10 128	- 4 650
49 854	49 854	49 866	49 788	+ 12	- 66
-	-	-	-	-	-

Staat behorende bij de Wet van ..... 19., Stb. ... en bij de financiële verantwoording over het jaar 1996

**Rekening 1996 (inclusief slotwetmutaties),
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV),
Onderdeel ontvangsten (bedragen x f 1 000)**

Art.	Omschrijving	(1)	(2)	(3)
		Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties (+ of -) op grond van eerste suppletore begroting	Mutaties (+ of -) op grond van tweede suppletore begroting
		ontvangsten	ontvangsten	ontvangsten
	TOTAAL	498 994	56 726	- 15 151
10	Algemeen	21 651		
	01 Ontvangsten voor apparaat	21 205	- 357	- 1 900
	05 Overige ontvangsten	446		
11	Internationale aangelegenheden	6 020		
	01 Ontvangsten voor apparaat	520	+ 837	
	02 Bijdrage van het LEF	-		
	03 Overige ontvangsten	5 500		
12	Landbouw	57 158		
	01 Ontvangsten voor apparaat	1 204	+ 145	
	02 Structuurverbetering	48 007	- 7 758	- 7 233
	03 Industrie en Handel	947		- 500
	04 Overige ontvangsten	7 000		- 297
13	Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	215 386		
	01 Ontvangsten voor apparaat	610	+ 3 455	+ 693
	02 Verkopen	1 500	+ 1 000	+ 300
	03 Inrichting	156 123	- 1 200	+ 8 400
	04 Beheer	52 920	+ 4 337	
	05 Overige ontvangsten	4 233	+ 304	
14	Visserijen	6 370		
	01 Ontvangsten voor apparaat	-	+ 30	
	02 Overige ontvangsten	6 370		+ 1 948
15	Milieu, gezondheid en kwaliteit	139 114		
	01 Ontvangsten voor apparaat	138 239	+ 567	- 16 852
	03 Gezondheid en kwaliteitszorg	875	+ 53 100	- 7 592
16	Wetenschap en kennisoverdracht	53 295		
	01 Ontvangsten voor apparaat	-	+ 37	
	02 Diverse ontvangsten onderzoek	41 296	+ 7 829	+ 8 282
	03 Diverse ontvangsten onderwijs	4 999		
	04 Bedrijfsontwikkeling	7 000	- 5 600	- 400

¹ De bedragen zijn normaal (f 500 en hoger naar boven) afgerond op duizenden guldens.

Mij bekend,

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

(4) = (1) + (2) + (3)	(5)	(6) = (5) - (4)	
Totaal geraamd	Realisatie ¹	Slotwetmutaties (+ of -) (+ = meer ontvangen)	
ontvangsten	ontvangsten	ontvangsten	
540 569	550 866	10 297	
19 394	16 107		
18 948	16 107	- 2 841	
446	-	- 446	
6 857	9 109		
1 357	306	- 1 051	
-	2 547	+ 2 547	
5 500	6 256	+ 756	
41 515	46 513		
1 349	2 120	+ 771	
33 016	37 001	+ 3 985	
447	631	+ 184	
6 703	6 761	+ 58	
232 675	237 753		
4 758	3 463	- 1 295	
2 800	2 730	- 70	
163 323	167 103	+ 3 780	
57 257	57 710	+ 453	
4 537	6 747	+ 2 210	
8 348	7 444		
30	56	+ 26	
8 318	7 388	- 930	
168 337	171 976		
121 954	125 771	+ 3 817	
46 383	46 205	- 178	
63 443	61 964		
37	1	- 36	
57 407	50 547	- 6 860	
4 999	10 405	+ 5 406	
1 000	1 011	+ 11	

Staat behorende bij de Wet van ..... 19., Stb. ... en bij de financiële verantwoording over het jaar 1996

**Rekening 1996 (inclusief slotwetmutaties),
Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV),
Agentschap Plantenziektenkundige Dienst (bedragen x f 1 000)**

Art.	Omschrijving	(1) Oorspronkelijk vastgestelde begroting	(2) Mutaties (+ of –) op grond van eerste suppletore begroting	(3) Mutaties (+ of –) op grond van tweede suppletore begroting
15.02	Agentschap Plantenziektenkundige Dienst			
	Totale baten	31 333	+ 232	+ 663
	Totale lasten	31 333	+ 232	+ 663
	Saldo van baten en lasten	–	–	–
	Totale kapitaalontvangsten	610	+ 100	–
	Totale kapitaaluitgaven	610	+ 100	–

¹ De bedragen zijn normaal (f 500 en hoger naar boven) afgerond op duizenden guldens.

Mij bekend,

De Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij,

(4) = (1) + (2) + (3)	(5)	(6) = (5) - (4)	
Totaal geraamd	Realisatie ¹	Slotwetmutaties (+ of -) (+ = tekortschietend to.v. geraamd bedrag)	
	32 228	36 625	- 4 397
	32 228	33 789	+ 1 561
	-		- 2 836
	710	3 459	- 2 749
	710	768	+ 58

1.2. ALGEMENE DEEL

1.2.1 Algemeen

In onderstaand overzicht wordt weergegeven hoe de gerealiseerde uitgaven en ontvangsten zich verhouden tot de oorspronkelijk geraamde uitgaven en ontvangsten. In 1996 is f 88,7 mln. meer uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd. Tevens is sprake van hogere ontvangsten dan oorspronkelijk was geraamd, namelijk f 51,9 mln.

(Bedragen x f 1 mln.)	Uitgaven 1996	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	3 131,8	499,0
Stand Rekening 1996	3 220,5	550,9
Verschil	88,7	51,9

Voor de verschillen tussen de oorspronkelijke raming en de uiteindelijke realisatie is een aantal oorzaken aan te geven. Om een indicatie te geven kan voor de uitgaven de volgende specificatie worden gegeven voor het verschil tussen de stand ontwerp-begroting en de stand Rekening:

(Bedragen x f 1 mln.)	Uitgaven
- Technische bijstelling in de loon-, prijs- en wachtgeldsfeer	38,4
- Maatregelen BSE	78,2
- Bruinrot	8,5
- Minder uitgaven BPM-regeling	- 49,0
- Lagere bijdrage LEF	- 12,3
- Kasverschuiving GeBeVe	- 12,6
- Desalderingen	13,8
- Overboekingen van andere begrotingen	38,5
- Overige	- 14,8
Verschil	88,7

Voor de ontvangsten ziet een verklaring op hoofdlijnen er als volgt uit:

(Bedragen x f 1 mln.)	Ontvangsten
- BSE-vergoeding EU	53,1
- Bijstelling overschotheffing	- 11,3
- Lagere ontvangsten RVV	- 13,1
- Desalderingen	13,8
- Overige	9,4
Verschil	51,9

De toelichting bij de rekening bevat per begrotingsartikel een verklaring van de verschillen tussen de begrotingsraming zoals opgenomen in de ontwerp-begroting, en de uiteindelijke realisatie. De toelichting op de rekening heeft een samenvattend karakter. De verschillen per artikel zijn gedetailleerd toegelicht in de eerdere suppletore begrotingen en de slotwet.

1.2.2 Grondslagen voor de financiële verantwoording

De Rekening is opgesteld overeenkomstig de artikel 65 van de Comptabiliteitswet en de Regeling Departementale Begrotingsadministratie.

1.2.3 Financieel beheer

Administratieve Organisatie

In het voorjaar van 1996 is op basis van een departementaal-breed plan van aanpak gestart met een actualisering van de beschrijving van de administratieve organisatie van directies en diensten. Uitgangspunt bij de aanpak is dat de directies en diensten, in het licht van integraal management, zelf verantwoordelijk zijn voor de actualisatie. Deze operatie is, met uitzondering van met name twee grote diensten die nog in een reorganisatieproces verwickeld zijn, in het voorjaar van 1997 op hoofdlijnen afgerond, voor zover het de meest kritische processen betreft. De directie FEZ ziet met behulp van een daartoe ontwikkeld toetsingskader steekproefsgewijs toe op de kwaliteit van de (actualisatie) van de meest kritische processen.

Financieel Administratie Pakket

Sinds 1 januari 1996 is een nieuw geautomatiseerd systeem voor de begrotingsadministratie, het Financieel Administratie Pakket (FAP), operationeel. Dit pakket vervangt het verouderde Administratie Pakket Landbouw (APL). De noodzaak om het oude pakket te vervangen was gelegen in een aantal factoren. Zo was het niet meer doelmatig om het onderhoud en het beheer van het APL-pakket nog langer vorm te geven. Daarnaast leverde het oude systeem geen adequate management-informatie en paste het bovendien niet goed in de besturingsfilosofie van Integraal Management. In 1995 heeft het voorbereidings- en keuzetraject, op basis van de Europese aanbestedingsprocedure, geleid tot de selectie van een nieuw pakket. Medio 1995 is met ROSS Systems Nederland BV overeenstemming bereikt over het gebruiksrecht en het onderhoud van het financiële pakket Renaissance CS financial series. Bij de contract-ondertekening medio 1995, hebben partijen zich ten doel gesteld het systeem op 1 januari 1996 operationeel te hebben. In de tweede helft van 1995 zijn de risicos periodiek besproken in het Project Management Team (PMT). Begin 1996 was het nieuwe systeem operationeel op het kerndepartement, bij het Agentschap Plantenziektenkundige Dienst en bij de Stichting Landbouwvoorlichting en bij de Dienst Landbouwkundig Onderzoek.

De directie FEZ heeft, in haar rol van concerncontroller, het selectie- en implementatietraject begeleid en gecoördineerd. Hier zijn de betrokken directies en diensten en de beoogde gebruikers nauw bij betrokken geweest. Na de implementatie op het kernministerie zijn nog diverse werkzaamheden verricht. Zo is met name de nodige aandacht besteed aan het realiseren van interfaces met andere financiële systemen en aan het vervolmaken van (management)overzichten. In het begin van 1997 bleken zich nog problemen voor te doen bij de jaarafsluitingsprocedure, als ook bij de aansluiting tussen Debiteuren, Crediteuren en het Grootboek en die met de verplichtingenadministratie (VERA). Een grondige analyse van de problemen vroeg om extra inzet van capaciteit. Eén en ander had onder meer tot gevolg dat nog de nodige correcties in de programmatuur en administratie moesten worden aangebracht.

Gedurende het gehele implementatietraject van het FAP heeft FEZ op verschillende terreinen voorzieningen getroffen, teneinde de implementatie zo soepel mogelijk te laten verlopen. Zo zijn aan het eind van 1995 cursusvoorzieningen getroffen om potentiële gebruikers wegwijs te maken in het systeem. Sinds 1 januari 1996 is een help-desk ingericht. Daarnaast functioneerde er binnen het kerndepartement een gebruikers-overleg. Teneinde de implementatietrajecten bij de decentrale diensten te

coördineren en zodoende eveneens een platform te hebben voor probleemafstemming is in 1996 een aantal malen overleg gevoerd in een zogeheten Beheersoverleg FAP.

Aan het eind van 1996 heeft, in opdracht van de directeur FEZ, door een onafhankelijke partij (i.c. het RCC), een evaluatie-onderzoek uitgevoerd naar hetgeen tot dan toe was bereikt. De resultaten van dit evaluatie-onderzoek (afgerond eind 1996) luiden op hoofdlijnen als volgt:

De Keuze

De verkorte informatie-analyse is conform plan op degelijke wijze uitgevoerd. De resultaten zijn verwoord in een goed rapport. Het keuzetraject is gestructureerd en logisch, waarin op zorgvuldige wijze een keuze is gemaakt. Het plan van aanpak was goed, waarbij de uitvoering in grote lijnen is verlopen als bedoeld.

(Proef)implementatie op het kerndepartement

Het traject van proefimplementatie en implementatie heeft, als gevolg van de binnen LNV doorgevoerde reorganisatie, te lijden gehad onder een instabiele omgeving. Mede hierdoor is sprake geweest van onderschatting, waardoor een aantal aspecten onvoldoende invulling heeft gekregen. Er is waardering voor hetgeen tot nu toe aan resultaten is behaald, maar alle beoogde doelen zijn nog niet gerealiseerd. De implementatie mag nog niet als afgerond worden beschouwd.

Functionele kwaliteit

Over de functionele kwaliteit worden door de gebruikers negatieve kanttekeningen gemaakt, hoewel er tijdens het onderzoek zeker ook positieve punten naar voren kwamen. Het FAP heeft de organisatie nog niet gebracht wat men ervan had verwacht.

De aanbevelingen van het evaluatie-onderzoek hebben betrekking op het verbeteren van de communicatie, het opheffen van de performanceproblemen en acties om alsnog «fitness for use» te realiseren. Inmiddels is het gebruikersoverleg voor het FAP-systeem omgevormd tot een periodiek overleg over alle applicaties. De managementoverzichten die het systeem levert, komen in overleg met directies tot stand. Op grote schaal zijn begin 1997 (aanvullende) cursussen georganiseerd.

Voor het systeem is een nieuwe, krachtiger computer aangeschaft, zodat performanceproblemen zijn opgelost. Periodiek zal worden gemeten of de performance op peil blijft.

Voorts is begin 1997 een nieuwe gebruikershandleiding gereed gekomen en verspreid.

De gebruikersvriendelijkheid zal verder worden verbeterd door de ingebruikname van een aantal nieuwe aanvullende systemen (o.a. een bestellingensysteem).

Concern Control Systeem (CCS)

In 1996 heeft het accent ten aanzien van het CCS gelegen op de verdere implementatie bij de uitvoerende diensten van LNV. Ultimo van dat jaar hebben de meeste daarvan de aanpak om te komen tot de relevante managementinformatie afgerond. Bij een aantal diensten worden inmiddels ook daadwerkelijk kwartaalrapportages opgesteld. Voorts is in 1996 een start gemaakt met de automatisering van het CCS. Na een marktverkenning is een beperkt aantal licenties van het pakket Business Objects aangeschaft. Doel daarvan is om vast te stellen of dit pakket voldoende toegevoegde waarde kan leveren op het gebied van een efficiënte selectie en presentatie van gegevens uit diverse (financiële) systemen.

Kengetallengebruik en ontwikkeling

In 1996 hebben kengetallen de nodige aandacht gehad binnen het departement. In de Concern Control Systeem(CCS)-rapportages van de meeste uitvoerende diensten hebben ze hun weerslag gevonden en ook in de begroting is een verbetering in de toelichting tot stand gekomen.

Het in 1996 begonnen project Indicatoren en Kengetallen heeft een visie genaamd Sturen op Effecten en Resultaten met Kengetallen opgeleverd. In deze visie is een streefbeeld voor heel LNV in het jaar 2002 geformuleerd en een plan van aanpak om dit streefbeeld te realiseren. LNV wil het gebruik van kengetallen in het beleids- en bedrijfsproces sterk bevorderen en heeft daarvoor een plan van aanpak geformuleerd dat door directies en diensten samen met de stafdirectie FEZ verder uitgewerkt wordt.

Daarnaast heeft de directie FEZ een helpdesk voor het beantwoorden van algemene en technische vragen op het gebied van kengetallen en wordt jaarlijks verslag gedaan over de stand van zaken.

In de financiële verantwoording 1996 is voor de kengetallen aangesloten op de gegevens die zijn gepresenteerd in de begroting 1996. Het is, vanwege de gedetailleerdheid, niet altijd mogelijk gebleken om in alle gevallen de realisatiegegevens op te leveren.

Herijking subsidie-instrument

Op het terrein van de herijking van het subsidie-instrument is in 1996 de nodige vooruitgang geboekt. Concrete activiteiten vinden plaats in het kader van de uitwerking van een aantal programma's uit de nota Dynamiek en Vernieuwing. Zo zijn belangrijke onderdelen van het nieuwe Stimuleringskader, dat beoogt veel van de bestaande subsidieregelingen te vervangen, in 1996 gereedgekomen en in de begroting 1997 verwerkt. Een tweede belangrijk spoor betreft het Programma Beheer. In dit programma worden de contouren voor een nieuwe systematiek van beheersubsidiëring uitgewerkt. Uitgangspunten daarbij zijn uniformering, stroomlijning en, zoveel mogelijk, koppeling van subsidie aan concreet te bereiken resultaten. Het programma zal in de loop van 1997 worden afgerond.

Beleidsevaluatie, organisatiedoorlichting en beleidsmonitoring

De directie Financieel-Economische Zaken is in 1996 begonnen met het maken van bouwstenen voor de versterking van de planning en control-cyclus. Deze bouwstenen hebben betrekking op het beschrijven van kernfuncties die in de financiële organisatie thuishoren. In deze beschrijvingen nemen beleidsevaluatie en beleidsmonitoring een belangrijke plaats in. Ook binnen de directie zijn, als onderdeel van de administratieve organisatie, afspraken gemaakt om de coördinatie en het toezicht op beleidsevaluatie te versterken.

In 1996 zijn twee organisatiedoorlichtingen afgerond. Aan de follow-up van deze onderzoeken is door de betreffende organisaties uitgebreid aandacht besteed. Daarnaast zijn in 1996 twee doorlichtingen gestart die in de loop van 1997 zullen worden afgerond.

Opmerkingen Algemene Rekenkamer over de financiële verantwoording 1995

Bij brief van 7 oktober 1996 (kamerstukken 1996-1997, 24 830 nr. 3) zijn de Staten-Generaal reeds ingelicht over enige aandachtspunten uit het rechtmatigheidsonderzoek van de Algemene Rekenkamer en de (vervolg) akties van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij terzake.

1.2.4 Beleid gericht op voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik

Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij maakt bij het realiseren van zijn beleidsdoelstellingen onder meer gebruik van subsidie- en bijdrageregelingen en heffingen. Aangezien hierbij gebruik wordt gemaakt van gegevens die afkomstig zijn van belanghebbenden, de zogenaamde derdengegevens, zijn die instrumenten gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O). Op grond hiervan is een beleid geformuleerd dat is gericht op het voorkomen en bestrijden van misbruik en oneigenlijk gebruik.

Het M&O-beleid kent twee invalshoeken: het geïntegreerd subsidie-beleid en het bestrijdingsbeleid. Beide aspecten moeten in elkaars verlengde worden gezien.

Het geïntegreerd subsidiebeleid heeft betrekking op de ontwikkelingsfase van een regeling en is met name gericht op het voorkomen van oneigenlijk gebruik. Het Ministerie hanteert hierbij het Handboek Subsidie Instrument. De opzet is dat in controlememoranda de onderkende risico's voor misbruik en oneigenlijk gebruik worden opgesomd, daarbij wordt aangegeven welke controlemaatregelen daartegenover worden gesteld en welk orgaan deze maatregelen uitvoert.

Voor nieuwe regelingen moet dit Handboek worden toegepast, voor bestaande regelingen dient de regeling bij een wijziging zo nodig ook te worden aangepast zodat het voldoet aan de bepalingen uit dit Handboek. Dit is bijvoorbeeld gebeurd in samenhang met het (nieuwe) Stimuleringskader. Mede op deze wijze is de M&O-aanpak van een deel van de subsidies geactualiseerd.

Het bestrijdingsbeleid heeft met name betrekking op de uitvoeringsfase van een regeling en is gericht op het voorkomen en bestrijden van misbruik. Het bestrijdingsbeleid richt zich op maatregelen op het gebied van de voorlichting, de controle en de sanctiemogelijkheden. De controlemaatregelen betreffen doorgaans de toetsing aan bewijsstukken, rekenkundige controles en (administratieve) verificatie. Waar nodig wordt gebruik gemaakt van contra-informatie. Als sluitstuk gelden – afhankelijk van de aard van de regeling – fysieke inspecties ter plaatse door de Algemene Inspectiedienst (AID). Vanzelfsprekend spelen privacy- en andere wettelijke bepalingen hierbij een rol.

Bij de toepassing van sancties kan sprake zijn van zowel administratieve als strafrechtelijke sancties. Indien sprake is van misbruik kan oplegging van een administratiefrechtelijke sanctie plaatsvinden.

Als misbruik tevens een strafbaar feit oplevert in de zin van het Wetboek van Strafrecht of de Wet Economische Delicten kan ook een strafrechtelijke vervolging plaatsvinden.

Zo heeft bijvoorbeeld in dit kader in 1996 de vervolging plaatsgevonden van de heffingsplichtigen die weigerden de zgn. mestboekhouding in het kader van de overschotheffing in te leveren.

De verantwoordelijke directie is als budgethouder verantwoordelijk voor de toepassing van een geïntegreerde benadering van het beheer van de subsidies bijdrageregelingen, respectievelijk heffingen. De uitvoerende diensten worden aangesproken op het uitvoeren van het bestrijdingsbeleid. Het Audit Committee van het Ministerie ziet toe op een adequate uitvoering van het M&O-beleid.

1.2.5 Apparaatsuitgaven

In de Begroting 1996 zijn voor het eerst de apparaatsuitgaven (personeel, materieel en wachtgeld), van het ministerie in de artikelsgewijze indeling opgenomen bij de diverse hoofdbeleidsterreinen. Ten tijde van de opstelling van de ontwerp-begroting 1996 was de reorganisatie van het ministerie nog niet afgerond. De ramingen in de ontwerp-begroting hadden dan ook een zeer voorlopig karakter. Na afronding van de reorganisatie zijn de apparaatsuitgaven van de directies en diensten grondig geanalyseerd en zijn de budgetten op grond hiervan herverdeeld. Dit verklaart onder meer de verschillen tussen de stand uit de ontwerp-begroting en de realisatie. Het is dan ook hierom dat de apparaatsuitgaven in deze paragraaf op hoofdlijnen worden toegelicht. De verschillen tussen de oorspronkelijke raming en de uiteindelijke realisatie bij de artikelen zijn niet afzonderlijk toegelicht.

Alle Personeel en Materieel artikelen bestaan uit de volgende artikelonderdelen:

- ambtelijk personeel: de loonkosten en overig tot het loon te rekenen kosten van het ambtelijk personeel;
- overig personeel: de kosten van het niet-ambtelijk personeel uitzendkrachten en externen, voornamelijk ter vervanging van ambtelijk personeel;
- materieel: de materiële uitgaven, waaronder reis-, pension- en verhuiskosten;
- post actieven: de uitgaven ten behoeve van post actieven (onder andere de Regeling Rijkswachtgeldbesluit, de Uitkeringsregeling 1966 en de wachtgeld/VUT-regeling).

Onderstaand is allereerst een totaaloverzicht van de apparaatsuitgaven gepresenteerd, waarna vervolgens de verschillende onderdelen afzonderlijk zijn toegelicht. In de opzet zijn de apparaatsuitgaven van het Staatsbosbeheer (SBB), de Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) en Praktijkonderzoek niet meegenomen. Deze uitgaven worden bij de desbetreffende artikelen toegelicht.

Totaal overzicht apparaatsuitgaven		(Bedragen x f 1000)	
Artikel		Oorspronkelijk	Realisatie
U 10.01	Personeel en Materieel	304 086	315 971
U 11.01	Personeel en Materieel	35 296	43 126
U 12.01	Personeel en Materieel	51 713	51 163
U 13.01	Personeel en Materieel	116 696	127 353
U 14.01	Personeel en Materieel	10 393	12 084
U 15.01	Personeel en Materieel	152 958	163 729
U 16.01	Personeel en Materieel	9 697	12 332
Totaal		680 839	725 758

Ambtelijk en Overig Personeel**(Bedragen x f 1000)**

Artikel	Oorspronkelijk	Realisatie
U 10.01 Ambtelijk en overig personeel	201 916	185 855
U 11.01 Ambtelijk en overig personeel	30 627	38 366
U 12.01 Ambtelijk en overig personeel	30 882	33 276
U 13.01 Ambtelijk en overig personeel	89 943	97 208
U 14.01 Ambtelijk en overig personeel	6 415	7 506
U 15.01 Ambtelijk en overig personeel	122 037	129 975
U 16.01 Ambtelijk en overig personeel	7 854	10 103
Totaal	489 674	502 289
Gemiddelde sterkte Ambtelijk personeel (fte)	5 713	5 559

De gemiddelde bezetting voor ambtelijk personeel is 154 fte onder de raming gebleven. Daar staat tegenover dat de uitgaven voor overig personeel, die niet in bezettingcijfers worden uitgedrukt, hoger uitvallen dan geraamd.

Ondanks het feit dat de gemiddelde bezetting 154 ftes onder de raming is gebleven zijn de totale uitgaven aan ambtelijk- en overig personeel f 12,5 mln. hoger uitgevallen dan geraamd in de ontwerp-begroting. De belangrijkste oorzaken zijn gelegen in:

- een hoger gemiddeld loonpeil dat een gevolg is van de wijziging van arbeidsvoorwaarden; de budgetten zijn in dit kader in 1996 met f 10,2 mln. verhoogd;
  - uitgaven samenhangend met personeel dat opdrachten verricht die door derden worden gefinancierd; zowel de uitgaven als de ontvangsten zijn in verband hiermee f 3,6 mln. hoger uitgevallen dan oorspronkelijk was geraamd;
  - knelpunten die zich tijdens het jaar hebben voorgedaan en binnen het totaal van LNV begroting zijn opgevangen (f 5,2 mln.);
- Hiertegenover heeft een verlaging van het budget plaatsgevonden in verband met de overdracht van taken aan provincies (f 7,6 mln.).

In de ontwerp-begroting waren formatie-aantallen opgenomen. Aan het begin van het jaar is dit aangepast aan de nieuwe definitie van sterkte van het ambtelijke personeel, te weten de gemiddelde bezetting.

Materieel**(Bedragen x f 1000)**

Artikel	Oorspronkelijk	Realisatie
U 10.01 Materieel	78 089	99 832
U 11.01 Materieel	4 669	4 634
U 12.01 Materieel	20 831	17 397
U 13.01 Materieel	26 753	29 906
U 14.01 Materieel	3 978	4 500
U 15.01 Materieel	30 921	33 529
U 16.01 Materieel	1 843	2 011
Totaal	167 084	191 809

De totale uitgaven voor materieel zijn f 24,0 mln. hoger uitgevallen dan in de ontwerp-begroting was geraamd. In de eerste plaats speelt hierbij een rol dat in 1996 een evaluatie- onderzoek heeft plaatsgevonden waarvan de uitkomsten hebben geleid tot de conclusie dat de materiële budgetten structureel bijstelling behoeften. In 1996 zijn de betreffende artikelen verhoogd met in totaal f 18,5 mln. De uitgevoerde analyse hing samen met de reorganisatie. Naast dit alles speelt een rol dat de materiële uitgaven van de uitvoerende dienst LASER ruim f 6 mln. hoger zijn uitgevallen. Dit kan onder meer worden verklaard uit het feit dat de EU

hogere eisen stelt aan de bedrijfsvoering en aan de geautomatiseerde systemen van de genoemde dienst.

In onderstaand overzicht is een nadere procentuele onderverdeling gegeven van de raming en realisatie van het onderdeel materieel

Artikel	Oorspronkelijk	Realisatie
Bureaunkosten	14%	13%
Opleidingskosten	5%	4%
Huisvestingskosten	10%	10%
Reis- en verblijfkosten	24%	22%
Uitbesteding van werk	13%	11%
Algemene materiële uitgaven	26%	31%
Aanschaffingen	8%	9%
Totaal	100%	100%
Materiële uitgaven per fte	f 29 246	f 34 372

Post-actieven		(Bedragen x f 1000)	
Artikel	Oorspronkelijk	Realisatie	
U 10.01 Post-actieven	24 081	30 284	
U 11.01 Post-actieven		126	
U 12.01 Post-actieven		490	
U 13.01 Post-actieven		239	
U 14.01 Post-actieven		78	
U 15.01 Post-actieven		225	
U 16.01 Post-actieven		218	
Totaal	24 081	31 660	

Bij het opstellen van de ontwerp-begroting 1996 was bekend dat de raming voor post-actieven te laag was. Op dat moment echter was het budget vanuit het Ministerie van Financiën nog niet beschikbaar.

In de loop van 1996 is de LNV begroting voor wachtgelduitgaven voor zogenaamde uitverdieneffecten/ wachtgeld-verplichtingen van ombuigingsmaatregelen uit het regeerakkoord bijgesteld. Dit budget is in de loop van 1996 in eerste instantie toegevoegd aan het budget voor uitgaven voor post-actieven en daarna verdeeld over de relevante artikelen (zie artikel U 10.03).

Het relatief hoge bedrag op artikel 10.01 wordt verklaard uit het feit dat op dit artikel de uitgaven van alle post-actieven verantwoord die vòòr 1 april 1995 zijn ontstaan; dit is de datum waarop de reorganisatie van het ministerie effectief werd.

De verwerking van uitkerings- en wachtgeldregelingen is met ingang van 1996 opgedragen aan de Uitvoeringsinstelling Sociale Zekerheid voor Overheid en Onderwijs (USZO). Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft medegedeeld dat de accountantsverklaring over 1996 niet tijdig beschikbaar is. Op grond van dit formele standpunt bestaat onzekerheid over deze uitgaven. In de administratie zijn de uitgaven tevens als voorschot geboekt.

1.2.6 Leeswijzer

De artikelsgewijze toelichting van de rekening is op gelijke wijze opgezet als de ontwerp-begroting 1996. Per Hoofdbeleidsterrein wordt kort aangegeven om welk hoofdbeleidsterrein het gaat en welke uitgangspunten gelden voor het beleid. Vervolgens wordt per artikel aangegeven welke verplichtingen en uitgaven op het betreffende artikel worden verantwoord.

In de toelichting wordt vervolgens ingegaan op de verschillen tussen de stand ontwerp-begroting 1996 en de stand rekening 1996. De toelichting beperkt zich tot verschillen die in absolute termen groot zijn en die om beleidsmatige redenen van belang zijn om toe te lichten. Kleine afwijkingen worden, tenzij beleidsmatig relevant, niet nader toegelicht.

Afhankelijk van de aard en omvang van de artikelen vindt de toelichting plaats op het niveau van artikelen of op het niveau van artikelonderdelen.

Bij het opnemen van de volume- en prestatiegegevens is er naar gestreefd om gelijke modellen op te nemen als in de ontwerp-begroting 1996, en deze aan te vullen met de realisatiegegevens. Dit is nagenoeg gelukt. In enkele gevallen is het (nog) niet mogelijk gebleken om de gegevens op te leveren. Deze zullen echter in de ontwerp-begroting 1998 worden opgenomen.

1.3 ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

1.3.1 Uitgaven en Verplichtingen

10 ALGEMEEN

Onder Algemeen zijn uitgaven verantwoord die niet specifiek op één hoofdbeleidsterrein betrekking hebben. Zoals uit onderstaand overzicht blijkt, zijn de betreffende uitgaven uiteindelijk f 3,5 mln. achtergebleven bij de raming.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 10 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	326,6
Stand Rekening 1996	323,1

Artikel 10.01 Personeel en materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post-actieven geraamd en verantwoord van de politieke – en ambtelijke leiding, de stafdirecties, de Algemene Inspectiedienst, de dienst Landelijke Service bij Regelingen, de directie Juridische Zaken en de Regionale Beleidsdirecties.

Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

De volume- en prestatiegegevens

Onderstaand worden prestatiegegevens van de dienst Landelijke Service bij Regelingen (LASER) weergegeven. Deze geven een globale indruk van de aard van de werkzaamheden van deze dienst.

LASER is voornamelijk belast met de uitvoering van EU-verordeningen en LNV regelingen. Het gaat hierbij om circa 80 regelingen, waarvan het grootste gedeelte betrekking heeft op stimulerende en inkomens-ondersteunende maatregelen en op de uitvoering van interventie-regelingen. Voorts is sprake van de uitvoering van de regelingen van andere ministeries zoals onder meer het Bijstandsbesluit Zelfstandigen (SoZaWe) en het Wereld Voedselprogramma (BuiZa).

Prestatiegegevens met betrekking tot regelingen die voor de begroting van LNV alleen apparaatskosten met zich meebrengen

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>1. Regelingen met alleen apparaatskosten voor LNV</i>		
- Landbouwtelling, aantal deelnemers	120 000	115 000
- In beslaggenomen goederen, aantal procesverba- len	1 150	2 581
- Verlaagd B.T.W.-tarief voor merriehouders/ landbouwdoeleinden, aantal aanvragen	16 500	16 000
- Vrijstelling overdrachtsbelasting, aantal aanvr- gen	6 500	5 592
- B.T.W. restitutie minerale oliën, aantal aanvragen	13 500	14 701
<i>2. Regelingen (apparaatskosten LNV) gefinancierd door de EU (aantal aanvragen)</i>		
- SLOM	-	gesloten
- Schapevleesregeling	20 000	18 059
- Zoogkoeienregeling	4 700	5 662
- Premiereregeling rundvleesproducenten	13 000	9 381
- Appelboomrooipremieregeling	-	gesloten
- Vereenvoudigde steunverlening akkerbouw	47 000	46 494
- Algemene steunverlening akkerbouw	2 300	2 158
- Regeling Stimulering Bosuitbreiding op Land- bouwgronden	150	65
- Regeling Stimulering Biologische Productie- methoden	50	100
<i>3. Regelingen (apparaatskosten LNV) gefinancierd door derden</i>		
- Bijstandsbesluit Zelfstandigen (aantal behandeld)	1 000	645
- Wet Inkomensvoorziening Oudere Arbeidsonge- schikte Zelfstandigen (aantal aanvragen)	300	280
- Snelgroeiend bos, aantal aanvragen	-	gesloten

Prestatiegegevens met betrekking tot communautaire marktorderingsmaatregelen die voor de begroting van LNV alleen apparaatskosten met zich meebrengen

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>a. Interventie Ie categorie</i>		
1. Particuliere opslag		
- boter, room, melkpoeder, vlees en vlas, aantal contracten	900	1 278
2. Denaturatie		
- melk- en karnemelkpoeder, kool- en raapzaad: aantal controles	0	37
3. Steunregelingen		
- peulvruchten, aantal controles	0	0
- bakkers-, leger-, bak-, braad- en sociale boter, aantal tonnen	59 100	52 792
<i>b. Interventie IIe categorie</i>		
- boter, rundvlees, granen, melkpoeder: aankoop tonnen	6 000	2 250
verkoop tonnen	500	-
- aankoop Britse kalveren: aantal	-	59 552
<i>c. Nationale voedselhulp, aantal acties</i>	125	125
<i>d. EU-verstrekkingen voor hulpbehoevenden</i>		
- boter, vlees, aantal tonnen	280	-

Artikel 10.02 Prijsbijstelling

Het artikel dient ter verwerking van de gevolgen van prijsontwikkelingen. De toegekende prijsbijstelling wordt aan het artikel toegevoegd waarna in de loop van het jaar toerekening plaatsvindt aan de relevante artikelen.

Het artikel is met f 8,9 mln. verhoogd voor de prijsbijstellingstranche 1996. Aangezien in de ontwerp-begroting een negatief bedrag was opgenomen van f 6,8 mln. resteerde per saldo een bedrag van f 2,1 mln. Deze middelen zijn als volgt ingezet.

Bedragen (x f 1000)

10.01 Personeel en materieel	236
15.03 Gezondheid en Kwaliteitszorg	750
16.02 Wetenschappelijk onderzoek	1 100
Totaal	2 086

Artikel 10.03 Loonbijstelling

Het artikel dient ter verwerking van de gevolgen van de loonontwikkeling. De toegekende loonbijstelling wordt aan het artikel toegevoegd waarna in de loop van het jaar toerekening plaatsvindt aan de relevante artikelen. Op grond van de bijstellingen is in 1996 een bedrag van f 54,1 mln. als volgt verdeeld.

Artikel	Omschrijving	Loonbijstelling 1995	1996	Wachtgelden	Totaal
10.01	Personeel en Materieel	3 996	298	13 971	18 265
11.01	Personeel en Materieel	418	207	71	696
11.02	Bijdrage aan het LEF	99	8	-	107
12.01	Personeel en Materieel	543	270	370	1 183
13.01	Personeel en Materieel	1 577	793	228	2 598
13.04	Beheer	1 728	1 243	-	2 971
13.05	Overige subsidies en uitgaven	150	272	-	422
14.01	Personeel en Materieel	112	55	78	245
15.01	Personeel en Materieel	2 141	1 067	201	3 409
15.02	Agentschap PD	236	114	-	350
16.01	Personeel en Materieel	138	74	216	428
16.02	Wetenschappelijk onderzoek	3 778	1 748	-	5 526
16.03	Praktijkonderzoek	911	571	137	1 619
16.04	Bedrijfsontwikkeling	664	959	-	1 623
16.05	Wetenschappelijk Onderwijs	2 212	1 882	-	4 094
16.06	Hoger Agrarisch Onderwijs	1 215	1 039	-	2 254
16.07	Voortgezet Agrarisch Onderwijs	4 172	3 432	-	7 604
16.08	Agrarisch Praktijkschoolonderwijs	412	250	-	662
		24 502	14 282	15 272	54 056

Artikel 10.04 Onvoorzien

Ingevolge artikel 5, zesde lid van de Comptabiliteitswet is een begrotingsartikel voor onvoorziene uitgaven opgenomen.

De op dit artikel beschikbare middelen van f 0,9 mln. zijn aangewend voor onvoorzien hogere uitgaven bij de Agrarische Vertegenwoordiging Buitenland (AVB) (artikel 11.01).

Artikel 10.05 Overige subsidies en uitgaven

Het artikel bevat een raming en verantwoording van subsidies en uitgaven die niet onder één van de andere hoofdbeleidsterreinen vallen. Het betreft middelen die beschikbaar zijn voor emancipatieprojecten in de landbouw, aan ambtenaren verstrekte voorschotten en de subsidie aan de Stichting Technische en Fysische Dienst voor de Landbouw (TFDL).

**Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting
(x f 1 000)**

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	3 885	3 885
Stand Rekening 1996	7 196	7 101

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Emancipatie	434	296
02 Overige	3 451	6 805
Totaal	3 885	7 101

Toelichting

01 Emancipatie

In het kader van de nota Emancipatiebeleid 2000 zijn in 1996 11 projecten gestart. De lagere uitgaven zijn het gevolg van een trager verloop van de projecten dan was voorzien.

02 Overige

Het feit dat de bijdrage aan TFDL ca. f 3 mln hoger is uitgevallen heeft voornamelijk een boekhoudkundige achtergrond. De doorberekening van een deel van de uitgaven aan andere LNV-diensten heeft in 1996 niet plaatsgevonden, maar zal in 1997 geschieden.

11 INTERNATIONALE AANGELEGENHEDEN

Op dit hoofdbeleidsterrein worden de uitgaven verantwoord die – in hoofdzaak – dienen ter ondersteuning van het LNV beleid in internationaal verband, inclusief de uitgaven in het kader van ontwikkelingssamenwerking. Hiertoe behoren de uitgaven die betrekking hebben op de directie Internationale Zaken, de Agrarische Vertegenwoordiging Buitenland (AVB), het Internationaal Agrarisch Centrum (IAC) en het International Institute for Land Reclamation and Improvement (ILRI).

Daarnaast worden op dit hoofdbeleidsterrein de bijdragen en contributies aan internationale organisaties en de bijdrage aan het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A verantwoord.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 11 (uitgaven x f 1 mln.)

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	64,8
Stand Rekening 1996	59,0

De belangrijkste oorzaak van de lagere uitgaven is dat er geen bijdrage aan het Landbouw-Egalisatiefonds is verstrekt aangezien de rekening van het fonds met een positief saldo is afgesloten.

Artikel 11.01 Personeel en materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post-actieven verantwoord van de directie Internationale Zaken, de AVB, het IAC en het ILRI. Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 11.02 Bijdrage aan het LEF

Op dit artikel wordt, indien het saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, negatief is, de bijdrage aan het fonds verantwoord.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	12 265	12 265
Stand Rekening 1996	–	–

Toelichting

De rekening van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, is afgesloten met een positief resultaat van f 2,5 mln., waardoor de bijdrage aan het fonds niet heeft plaatsgevonden. Bij de indiening van de begroting was uitgegaan van een bijdrage van f 12,3 mln. Voor de toelichting zij verwezen naar de rekening van het Landbouw-Egalisatiefonds.

Artikel 11.03 Overige subsidies en uitgaven

Op dit artikel worden diverse subsidies en uitgaven verantwoord, die dienen ter ondersteuning van het LNV-beleid in internationaal verband, inclusief de uitgaven in het kader van ontwikkelingssamenwerking.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	15 908	17 233
Stand Rekening 1996	14 430	15 906

Toelichting

De onderschrijding op dit artikel heeft zich voornamelijk voorgedaan op onderdeel 05 Internationaal Agrarisch Centrum/Afrika Studiecetrum.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Rentesubsidies OESO	29	3
02 Programma samenwerking Oost-Europa	1 334	1 449
04 Contributies en bijdragen aan (internationale) organisaties	12 496	12 421
05 Internationaal Agrarisch Centrum/Afrika Studiecentrum	2 590	1 332
06 Bouwkundige voorzieningen	784	701
	17 233	15 906

Toelichting

02 Programma samenwerking Oost-Europa

Ten gevolge van wisselingen op het Hongaarse ministerie van Landbouw, is er in 1995 vertraging opgetreden in de uitvoering van een project in Hongarije in het kader van het Programma Samenwerking Oost-Europa. Deze vertraging in 1995 heeft geleid tot hogere uitgaven in 1996.

05 Internationaal Agrarisch Centrum/Afrika Studiecetrum

Het subsidiebedrag aan het IAC is het saldo van lasten en baten. Voor de uitvoering van werkzaamheden in opdracht van derden maakte het IAC gebruik van tijdelijk personeel waarvan de uitgaven zijn verantwoord op artikel 11.01 Personeel en materieel en ontving het IAC inkomsten, die het saldo van lasten en baten hebben verlaagd. Dientengevolge is de subsidie aan het IAC in 1996 f 1,3 mln. lager uitgevallen.

Volume- en Prestatiegegevens

De volume- en prestatiegegevens voor onderdeel 02 geven inzicht in het aantal projecten waarvoor in 1996 betalingen zijn verricht.

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
02 Programma Samenwerking Oost-Europa		
Aantal projecten	10	9
Gemiddelde bedrag per project (x f 1 000)	130	166
Uitgaven (x f 1 mln.)	1,3	1,5

12 LANDBOUW

De doelstelling van het landbouwbeleid is het bevorderen van een concurrerende, veilige en duurzame landbouw. Uit deze doelstelling vloeit voort dat de nadruk van het beleid ligt op het bevorderen van een marktgerichte productie en het bereiken van duurzame productiesystemen mede met het oog op de eisen van milieukwaliteit.

Structuurverbetering heeft betrekking op de productie, productiewijze en productie-omstandigheden in de agrarische sector. Het beleid speelt in op belangrijke technologische en economische veranderingen die van grote invloed zijn op de ontwikkeling van de land- en tuinbouw.

Het mest- en ammoniakbeleid is weergegeven in de Integrale Notitie mest en ammoniakbeleid.

Teneinde de concurrentiepositie van de Nederlandse land- en tuinbouw te versterken wordt beoogd een optimale structuur van de verwerking en afzet van agrarische producten tot stand te brengen.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 12 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	199,3
Stand Rekening 1996	146,9

Op dit hoofdbeleidsterrein is in 1996 f 52,4 mln. minder uitgegeven dan in de oorspronkelijke begroting was geraamd. De belangrijkste oorzaak hiervan is het achterblijven bij de verwachting van uitgaven in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking (BPM) en de Beschikking terzake van het uit productie nemen van bouwland, de zogenaamde set-aside regeling.

Artikel 12.01 Personeel en materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post-actieven verantwoord van de directie Landbouw, het Informatie Kennis Centrum voor de Landbouw, het College Toelating Bestrijdingsmiddelen, het Bureau Heffingen en de directie Industrie en Handel.

Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 12.02 Structuurverbetering

Het structuurbeleid richt zich op de ondersteuning van de ontwikkeling van een duurzame, veilige en concurrerende landbouw met continuïteitsperspectief op lange termijn. Marktontwikkelingen en het EU-landbouwbeleid, alsmede de eisen die vanuit het oogpunt van milieu, natuur en dierenwelzijn aan de wijze van produceren gesteld worden, zijn van grote invloed op de primaire sector.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	70 847	129 540
Stand Rekening 1996	75 021	77 007

Toelichting

In 1996 is op dit artikel uiteindelijk f 77 mln. uitgegeven. De aanzienlijke

onderuitputting ad f 52,5 mln. doet zich vooral voor op de onderdelen 02 Mest en 03 Akkerbouw.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Bedrijfsstructuur	49 494	45 624	45 680	42 619
02 Mest	1 935	24 472	64 028	23 266
03 Akkerbouw	15 858	1 878	16 632	8 075
04 Innovatie- stimulering	3 200	3 047	3 200	3 047
Totaal	70 487	75 021	129 540	77 007

Toelichting

01 Bedrijfsstructuur

De uitgaven op dit onderdeel zijn f 3,1 mln. lager uitgevallen. Hiervoor is een aantal oorzaken aan te geven.

In de eerste plaats zijn in 1996 twee regelingen gesloten, te weten Besluit structuurverbetering landbouwbedrijven en de Complementaire Regeling voor investeringen in landbouwbedrijven (CRL).

Als gevolg hiervan is de realisatie op deze twee regelingen samen lager dan geraamd.

Tevens zijn twee nieuwe regelingen geopend, het Besluit stimulering duurzame landbouwbedrijven (SDL) en het Besluit stimulering investeringen varkenshouderij (SIV). Op deze nieuwe regelingen zijn in 1996 nauwelijks uitgaven gerealiseerd.

In de tweede plaats zijn de uitgaven op een aantal kleine en nieuwe regelingen (Regeling zeldzame landbouwhuisdieren, Regeling extensivering vleesstierhouderij, Regeling stimulering biologische productie-methode, Stimuleringsregeling milieuvriendelijke agrificatie) f 9,6 mln. achtergebleven bij de ramingen. Dit is het gevolg van een achterblijvende belangstelling en een vertraging bij de uitvoering. Hier staat tegenover dat, als gevolg van meer schadedeclaraties, het Borgstellingsfonds met f 11,5 mln. diende te worden aangevuld.

02 Mest

De uitgaven op dit artikelonderdeel zijn f 40,8 mln lager uitgevallen.

Op dit onderdeel waren uitgaven begroot voor betalingen in het kader van de Bijdrageregeling proefprojecten mestverwerking (BPM). Deze regeling is per 31 december 1994 gesloten. In 1996 is in het kader van de BPM-regeling f 49 mln. minder uitgegeven. Dit wordt onder meer verklaard uit het feit dat de administratieve verwerking van de vereiste milieuvergunningen voor projecten meer tijd heeft gevergd dan was voorzien. Daarnaast is er vertraging opgetreden in de bouw van mestverwerkingsfabrieken. Van deze onderbesteding in 1996 zal f 41,4 mln. in volgende jaren tot betaling komen.

De verplichtingen op dit onderdeel laten een realisatie zien die f 22,5 mln. boven de raming ligt. Er is voor f 11 mln. verplichtingen aangegaan en uitgaven gedaan ten behoeve van het Herstructureringsfonds zoals beschreven in de Integrale Notitie mest- en ammoniakbeleid. Hiervoor heeft tijdens het jaar een budgetoverheveling plaatsgevonden vanuit de begrotingen van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat en van het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer naar de begroting van LNV.

Daarnaast speelt het feit dat in de ontwerp-begroting 1996 op grond van het regeerakkoord, invulling is gegeven aan een ombuigingstaakstelling op de mestgelden van f 10 mln. voor 1996 en f 15 mln. voor 1997 en volgende jaren. Deze ombuigingstaakstelling is in de meerjarencijfers zodanig verwerkt dat de kasmutatie gelijk was aan de verplichtingenmutatie. Om de kastaakstelling voor de jaren 1996 en 1997 te kunnen realiseren diende het verplichtingenniveau al in 1995 te worden verlaagd. Deze verplichtingenverlaging is in 1995 ook gerealiseerd (f 30 mln., zie Financiële Verantwoording 1995). Om deze reden is het verplichtingenbudget voor 1996 en 1997 teruggebracht op het oorspronkelijke niveau en is de realisatie in 1996 derhalve f 10 mln. hoger dan de oorspronkelijke raming.

03 Akkerbouw

Als gevolg van lagere uitgaven in het kader van de set-aside (f 8,3 mln.) en lagere uitgaven voor de Regeling herstructureringsprojecten akkerbouw (f 0,9 mln) is de realisatie op dit onderdeel per saldo f 8,6 mln. lager uitgevallen. Deze lagere uitgaven zijn onder meer het gevolg van een beoordeling van de nog liggende aanvragen. Tegenover deze lagere uitgaven staan hogere uitgaven (f 0,7 mln.) voor betalingen in het kader van de oogst- en kwaliteitsschaderegeling Noord-Nederland 1993.

Volume- en prestatiegegevens

Omschrijving prestatie-eenheid	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>01 Bedrijfsstructuur</i>		
– Besluit structuurverbetering landbouwbedrijven:		
Aantal goedgekeurde aanvragen	900	34
Aantal uitbetaalde aanvragen	813	254
Gemiddelde bedrag	14 000	14 020
Uitgaven (x f 1 mln.)*	11,4	3,6
– Complementaire regeling voor investeringen in landbouwbedrijven		
Aantal goedgekeurde aanvragen	1 200	319
Aantal uitbetaalde aanvragen	444	557
Gemiddelde bedrag	9 000	11 117
Uitgaven (x f 1 mln.)*	4,0	6,2
– Besluit Stimulering duurzame landbouwbedrijven:		
Aantal goedgekeurde aanvragen	0	128
Aantal uitbetaalde aanvragen	0	5
Gemiddelde bedrag	0	20 800
Uitgaven (x f 1 mln.)	0	0,1
– Bijdrageregeling Mestopslagbesluit 1991:		
Aantal goedgekeurde aanvragen	0	0
Aantal uitbetaalde aanvragen	25	19
Gemiddelde bedrag	8 000	8 000
Uitgaven (x f 1 mln.)	0,2	0,2
<i>04 Innovatiestimulering</i>		
– Bijdrageregeling Innovatieprojecten:		
Aantal goedgekeurde aanvragen	60	45
Aantal uitbetaalde aanvragen	55	46
Gemiddelde bedrag	58 182	63 696
Uitgaven (x f 1 mln.)	3,2	3,0

* De bedragen Raming 1996 wijken af van de bedragen die waren opgenomen in de ontwerp-begroting 1996. De bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn opgenomen in de Subsidie-bijlage uit de ontwerp-begroting 1996.

Artikel 12.03 Industrie en handel

Op dit artikel worden de uitgaven verantwoord voor verbetering van de nationale marktstructuur en de uitgaven voor activiteiten in het kader van de stimulering van de internationalisering.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	18 868	17 563
Stand Rekening 1996	21 839	15 822

Toelichting

Op dit artikel is in 1996 f 1,7 mln. minder uitgegeven. Deze onderuitputting is het saldo van een onderschrijding op onderdeel 01 Marktstructuur en een overschrijding op onderdeel 02 Internationalisering en economische samenwerking.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Verbetering marktstructuur	9 643	8 041	8 338	5 341
02 Internationalisering en economische samenwerking	9 225	13 798	9 225	10 481
Totaal	18 868	21 839	17 563	15 822

Toelichting

01 Verbetering marktstructuur

De betalingen voor projecten ingevolge de Verordening 866/90 (landbouwsector) zijn achtergebleven bij de ramingen. Dit is onder meer het gevolg van het feit dat betrokkenen van toegezegde subsidies hebben afgezien. Daarnaast is sprake van minder investeringen door het bedrijfsleven en vertragingen in de uitvoering van projecten. Hierdoor is op dit onderdeel bijna f 3 mln. minder uitgegeven.

02 Internationalisering en economische samenwerking

In het najaar van 1995 is aan China steun toegezegd voor de opzet van twee trainings- en demonstratiecentra: één voor een veeteeltproject in Beijing en één voor een tuinbouwproject in Sjanghai. In 1996 zijn voor deze twee China-projecten voor f 4,9 mln. verplichtingen aangegaan en zijn voor f 2 mln. uitgaven gedaan. In de oorspronkelijke begroting was hiermee geen rekening gehouden.

Volume-en Prestatiegegevens

De volgende volume- en prestatiegegevens onderbouwen de verplichtingen van het artikel.

Omschrijving prestatie-eenheid	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>01 Verbetering marktstructuur</i>		
Aantal projecten	126	113
Gemiddeld bedrag per project (x f 1 000)	76	71
Verplichtingen (x f 1 mln.)	9,6	8,0
<i>02 Internationalisering en economische samenwerking</i>		
Aantal projecten	130	165
Gemiddeld bedrag per project (x f 1 000)	71	84
Verplichtingen (x f 1 mln.)	9,2	13,8

Artikel 12.04 Overige subsidies en uitgaven

De uitgaven op dit artikel betreffen een bijdrage aan het Nederlands Agrarisch Jongerencontact (NAJK) en aan het Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM). Daarnaast wordt op dit artikel de financiële bijstand voor de uitvoering van het 5b-programma in Friesland verantwoord.

Tenslotte zijn op dit artikel schade-uitkeringen in het kader van de Watersnood 1995 Limburg verantwoord.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	503	503
Stand Rekening 1996	2 001	2 898

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Overige	503	468
02 Schade-uitkeringen	–	2 430
	503	2 898

Toelichting

02 Schade-uitkeringen

Als nasleep van de watersnood 1995 zijn op dit artikelonderdeel in 1996 nog uitgaven verantwoord. In totaal is over de jaren 1995 en 1996 f 97,3 mln. uitgegeven in verband met de watersnood in 1995: f 94,9 mln. in 1995 (artikel 01.01 Personeel en materieel en 10.05 Overige subsidies en uitgaven) en f 2,4 mln. in 1996. De uitgaven in 1996 hebben plaatsgevonden in het kader van de bijdrageregeling, de noodfaciliteit bij het Borgstellingsfonds en taxatiekosten. In de ontwerp-begroting 1996 was met deze uitgaven geen rekening gehouden.

13 NATUUR, GROENE RUIMTE EN RECREATIE

Het hoofdbeleidsterrein Natuur, Groene Ruimte en Recreatie heeft betrekking op de inrichting en het beheer van het landelijk gebied. Het beleid beoogt de verschillende functies in het landelijk gebied – landbouw, natuur, landschap, bosbouw en recreatie – optimaal tot zijn recht te laten komen. Het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) vormt het beleidsmatige en financiële kader voor de integratie van de ruimteclaims van de verschillende sectoren.

De realisering van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), bestaande uit een samenhangend netwerk van kwetsbare en waardevolle natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones staat centraal. Het bosbeleid richt zich op de instandhouding, uitbreiding en beheer van het bosareaal.

Het landschapsbeleid kent als centrale doelstelling het behouden, ontwikkelen en afronden van het Nationaal Landschapspatroon, opdat de kwaliteit en de identiteit van herkenbare landschapstypen worden gewaarborgd. Het recreatiebeleid heeft als centrale themas:

Recreatie in natuur- en landschap, Nederland Waterland, Recreatie en Verstedelijking, Versterking van de Sector.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 13 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	1 004,9
Stand Rekening 1996	1 007,1

De hogere uitgaven op dit hoofdbeleidsterrein zijn een saldo van een aantal meer- en minderuitgaven welke bij de artikelen nader worden toegelicht.

Artikel 13.01 Personeel en materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post actieven geraamd en verantwoord van de directies Natuurbeheer, Groene Ruimte en Recreatie en de dienst Landelijk Gebied (voorheen de dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden).

Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 13.02 Verwerving

Het beleidsterrein verwerving omvat alle grondverwervingsactiviteiten ten behoeve van de uitvoering van het beleid inzake landinrichting, natuur, openluchtrecreatie (inclusief bufferzones) en bos- en landschapsbouw. De gronden worden voornamelijk aangekocht binnen daartoe aangewezen aankoopgebieden, zoals aangegeven in het Structuurschema Groene Ruimte, de vierde Nota ruimtelijke Ordening Extra (VINEX) en het Natuurbeleidsplan. Belangrijk uitgangspunt bij de verwerving van gronden is het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur, bestaande uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones.

**Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting
(x f 1 000)**

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	178 430	177 665
Stand Rekening 1996	186 036	185 318

Toelichting

In 1996 is in landinrichtingsprojecten, ondermeer dankzij meevallende verkoopopbrengsten, meer aangekocht dan gepland. De verwerving in reservats- en natuurontwikkelingsgebieden is, met name door een geringer aanbod van gehele bedrijven, achtergebleven bij de planning. Samenhangend met de uitvoering van het Deltaplan Grote rivieren zijn evenwel in de NURG-gebieden (Nader Uitwerking Rivierengebied) extra aankopen verricht. Aankopen worden in belangrijke mate bepaald door de aankoopmogelijkheden op de grondmarkt. In algemene zin laten de gemiddelde koopprijzen een stijgende tendens zien. In 1996 is er minder aan Staatsaankopen en meer aan Particuliere aankopen gerealiseerd.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
<i>Staat</i>				
01 Aankopen t.b.v. Staatsbosbeheer	135 598	80 384	135 598	80 386
02 Overige staats-aankopen	- 6 815	33 284	- 6 815	33 284
<i>Particulier</i>				
03 Recreatie	3 000	0	3 000	0
04 Natuurterreinen en reservaten	38 767	58 850	38 767	57 799
05 Natuurontwikkeling	7 880	13 518	7 115	13 849
Totaal	178 430	186 036	177 665	185 318

*Toelichting***01 Aankopen t.b.v. Staatsbosbeheer**

De gronden worden voor het Staatsbosbeheer verworven door het Bureau Beheer Landbouwgronden en vervolgens doorgeleverd.

Het aantal in 1996 afgesloten landinrichtingsprojecten waarbij SBB betrokken is, is achtergebleven bij de planning en heeft ertoe bijgedragen dat de areaaloverdrachten aan SBB in 1996 lager zijn dan oorspronkelijk geraamd. De gemiddelde prijs per hectare van de doorleveringen aan SBB is gebaseerd op de historische verwervingsprijzen en wordt bovendien bepaald door de samenstelling van de areaaloverdrachten. Zo resulteert een grotere overdracht van (relatief goedkope) bestaande natuurterreinen tot een lager gemiddelde prijs. De extra gelden voor de EHS die in deze kabinetsperiode (f 163 mln) aan de begroting zijn toegevoegd zijn op onderdeel 01 geraamd. In 1996 heeft een herverdeling naar de onderdelen 04 en 05 plaatsgevonden.

Nadere verdeling onderdeel 01 Aankopen t.b.v. Staatsbosbeheer

(uitgaven x f 1 000)	Oorspronkelijk	Realisatie
- Aankopen SBB	135 400	80 296
- Ruilingen SBB	198	91
	135 598	80 386

02 Overige staatsaankopen

De uitgaven voor de onderbedeling van het BBL hebben betrekking op de voorfinanciering en de overdracht van gronden aan agrarisch belanghebbenden bij de afsluiting van een landinrichtingsproject. Deze middelen komen op termijn weer ten goede aan de LNV-begroting (ontvangsten landinrichtingsrente). Aangezien het aantal afgesloten landinrichtingsprojecten is achtergebleven bij de planning, is ook de onderbedeling van het BBL in 1996 lager uitgekomen.

De post financiering BBL heeft betrekking op de mutatie in het renteloos voorschot van LNV op de begroting van het BBL. De omvang van deze mutatie wordt bepaald door de LNV-bijdrage aan het BBL in enig jaar (voorschot-verhogend) en de waarde van de areaaloverdrachten aan SBB (voorschot-verlagend). Omdat de overdrachten aan SBB in 1996 zijn achtergebleven bij de planning (zie ook 01 staatsaankopen) is per saldo het renteloos voorschot van LNV toegenomen.

Nadere verdeling onderdeel 02 Overige staatsaankopen

(uitgaven x f 1 000)	Oorspronkelijk	Realisatie
- Overdracht van gronden als onderbedeling	24 656	15 749
- Overdracht aan Domeinen	p.m.	p.m.
- Financiering BBL	- 31 471	17 535
	- 6 815	33 284

Het overzicht van volume- en prestatiegegevens van BBL geeft een gedetailleerd overzicht van de financiering van BBL.

03 Recreatie

De uitgaven voor grondaankopen in de Randstadgroenstructuur en bufferzones zijn verantwoord op onderdeel 01.

04 Natuurterreinen en reservaten

De hogere uitgaven op dit onderdeel van f 19,0 mln. zijn verricht ten behoeve van de verwerving door particuliere terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties van traditionele natuurterreinen, relatienotareservaten, bossen en landgoederen.

05 Natuurontwikkeling

De meeruitgaven op dit onderdeel van f 6,7 mln. houden verband met de subsidiëring van de verwerving van gronden in natuurontwikkelingsprojecten.

De volume- en prestatiegegevens

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>01 Aankopen t.b.v. Staatsbosbeheer</i>		
- reservataatsgebieden (ha.)	1 815	1 349
- natuurontwikkelingsprojecten (ha.)	1 300	318
- natuurterreinen (ha.)	100	491
- bos- en landschap (ha.)	725	514
- bufferzones (van VROM) (ha.)	p.m.	262
Totaal aantal hectares	3 940	2 934
Gemiddeld bedrag per hectare	34 365	30 161
Uitgaven (x f 1 mln.)	135,4	88,5
Waarvan uitbreiding in bufferzones (VROM)		- 8,2
Saldo		80,3
<i>02 Overige Staatsaankopen</i>		
Overdracht van gronden als onderbedeling		
- Aantal hectares	630	375
- Gemiddeld bedrag per hectare	39 000	42 000
- Uitgaven (x f 1 mln.)	24,7	15,7
<i>03 Recreatie</i>		
- Aantal ha.	40	0
- Gemiddeld bedrag per ha.	76 000	0
- Uitgaven (x f 1 mln.)	3,0	0
<i>04 Natuurterreinen en reservaten</i>		
Bijdrage voor rente en aflossing:		
- stand leningen ultimo (x f 1 mln.)	350	349
- aantal jaartranches leningen	26	26
- gem.rente/afl.per jaartranche (x f 1 mln.)	1,49	1,46
- rente en aflossing (verpl.) (x f 1 mln.)	38,8	37,9
Bijdrage à fonds perdu		
- Aantal ha.		1 724
- Gem.bijdrage per ha. (50%)(x f 1 000)		12
- Bijdrage à fonds perdu (x f 1 mln.)		19,9
Totaal 04 (x f 1 mln.)	38,8	57,8
<i>05 Natuurontwikkeling</i>		
- aantal ha.	374	831
- gem. bijdrage per ha.(50%)	19 000	16
- Uitgaven (x f 1 mln.)	7,1	13,5
Visievorming		
- Aantal projecten		10
- Gem.bijdrage per project (x f 1 000)		35
- Uitgaven (x f 1 mln.)		0,3
Totaal 05 (x f 1 mln.)	7,1	13,8

De volume- en prestatiegegevens van het Bureau Beheer
Landbouwgronden

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	x f 1 mln	Realisatie 1996	x f 1 mln
<i>Aankopen/uitgaven</i>				
- Taakstelling in landinrichtingsgebieden				
Aantal Hectares	2 530		3 134	
Gemiddeld bedrag per hectare	39 000	98,6	59 898	187,7
- Natuur en landschap				
Aantal hectares	2 405		3 558	
Gemiddeld bedrag per hectare	33 700	81,0	40 657	144,7
- Bufferzones				
Aantal hectares	290		254	
Gemiddeld bedrag per hectare	76 000	22,0	95 145	24,2
- Ammoniakbeleid				
Aantal bedrijven			8	
Aantal hectares			33	
Gemiddeld bedrag per bedrijf			341 875	2,7
- Overige				
Aantal hectares			67	
Gemiddeld bedrag per hectare			46 925	3,1
- Totalen aankopen				
Aantal hectares	5 225		7 046	
Totaal uitgaven		201,6		362,4
<i>Verkopen/Ontvangsten</i>				
- Taakstellingen landinrichting				
Aantal hectares	2 095		2 286	
Gemiddeld bedrag per hectare	37 449	78,5	44 354	101,4
Waarvan onderbedeling (x f 1 000)	24 656		15 749	
- Natuur en landschap				
Aantal hectares	3 545		4 432	
Gemiddeld bedrag per hectare	34 133	121,0	30 528	135,3
- Bufferzones				
Aantal hectares	95		355	
Gemiddelds bedrag per hectare	73 684	7,0	55 580	19,7
Bijdrage VROM (x f 1 000)		12,5		12,6
- Overige (w.o. financiering derden)				19,4
Provinciale bijdrage via Groenfonds				41,8
Exploitatie areaal in bezit				
Ontvangsten (x f 1 000)	25 500		28 132	
Uitgaven (x f 1 000)	11 500		13 464	
Saldo (x f 1 000)		14,0		14,7
Totaal ontvangsten		233,0		344,9
Saldo ontvangsten/uitgaven		- 31,4		17,5

Per 31 december 1996 had het Bureau Beheer Landbouwgronden 37 974 ha. in eigendom.

Deze oppervlakte kan als volgt worden gespecificeerd.

	oppervlakte in ha.
Taakstelling in landinrichtingsprojecten	30 813
Natuur en landschap	3 412
Bufferzones	3 143
Overige	606
Totaal	37 974

Per 1 december 1996 waren de onderstaande arealen concreet begrensd c.q. nog te verwerven (aantal hectaren).

	begrensd areaal resp. taakstelling	reeds verworven	nog te verwerven
- reservaatgebied (100 000)	133 014	25 344	107 670
- natuurontwikkelingsgebied (50 000)	19 041	5 251	13 790
- landinrichtingsprojecten in uitvoering	40 375	24 750	15 625

Artikel 13.03 Inrichting

Op dit artikel worden de uitgaven voor de uitvoering van het inrichtingsbeleid, zoals is geformuleerd in het Structuurschema Groene Ruimte, verantwoord. Met behulp van het inrichtingsinstrumentarium worden natuur-, recreatie-, bos-, landschaps-, milieu- en land- en tuinbouwdoelstellingen gerealiseerd.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	379 112	360 734
Stand Rekening 1996	375 509	330 510

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Landinrichtingsprojecten	295 788	269 340	286 493	281 624
02 Waterbeheersing	11 824	20 735	15 324	22 487
03 Gebiedsgerichte bestrijding van verdroging	22 600	13 173	22 600	3 367
04 Recreatie	13 215	16 240	17 161	10 703
05 Natuurterreinen en reservaten	5 639	302	5 384	1 126
06 Bosaanleg	27 006	48 943	8 301	4 968
07 Landschap	1 593	1 561	1 593	1 433
08 Overig	1 447	5 215	3 878	4 802
Totaal	379 112	375 509	360 734	330 510

Toelichting

01 Landinrichtingsprojecten

De lagere uitgaven op dit artikel houden verband met een vertraging in de uitvoering van projecten. Daarnaast is de realisatie van de verplichtingen lager uitgevallen als gevolg van een uitgestelde stemming over het project de Hilver.

02 Waterbeheersing

Door de meekoppeling met het Deltaplan Grote Rivieren worden versneld aankopen verricht voor natuurontwikkelingsprojecten in de uiterwaarden (NURG). Een en ander leidt eveneens tot een versnelling van de inrichting. De hiermee gemoeide uitgaven worden verantwoord op het onderhavige artikelonderdeel en verklaren grotendeels de extra uitgaven op artikelonderdeel 02 waterbeheersing.

03 Gebiedsgerichte bestrijding van verdroging

Op dit onderdeel is f 19,2 mln. minder uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd. Dit is het gevolg van een vertraging in de uitvoering van werken in het kader van de GeBeVe-regeling. De uitvoering zal in de komende jaren worden gerealiseerd.

04 Recreatie

Op dit onderdeel is f 6,5 mln. minder uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd. Vooruitlopend op de financiële decentralisatie van de Randstad-groenstructuurgelden met ingang van 1998, is een regeling ontworpen om de provincies de gelden in 3 jaartranches (95 t/m 97) ter beschikking te stellen. Aangezien de uitvoering is achtergebleven bij de planning is f 6,3 mln. in 1996 niet uitgegeven. Deze uitgaven zullen in de komende jaren alsnog gedaan worden. Hiervoor zijn in 1996 wel de verplichtingen aangegaan.

Voor het vismigratiebeleid (waaronder wordt verstaan de aanleg van stuwen en vistrappen) is LNV afhankelijk van de programmering van het Ministerie van V&W (Rijkswaterstaat). Zowel in 1995 als in 1996 is in de programmering van Rijkswaterstaat vertraging ontstaan in het bouwen van sluizen. Het beschikbare budget ad. f 4 mln. is niet uitgegeven.

Naast lagere uitgaven op dit artikelonderdeel hebben zich hogere uitgaven voorgedaan als gevolg van extra werkzaamheden in het kader van Beleidsvisie Recreatie Toervaart in Nederland (BRTN), Hiervoor is van het ministerie van Verkeer en Waterstaat budget overgeheveld naar de begroting van LNV (f 1,6 mln.). Tevens is in overeenstemming met het akkoord van de Commissie Brouwer besloten 1000 hectare groen te realiseren in de Rijnmond. Hiervoor is budget overgeheveld van de begroting van het Ministerie van Economische Zaken (f 2,5 mln.) naar de begroting van LNV.

06 Bosaanleg

De lagere uitgaven op dit onderdeel houden voornamelijk verband met een vertraging in het uitgaventempo van de Regeling stimulering bosuitbreiding op landbouwgronden (SBL). Aangezien er voor deze regeling sprake is van medefinanciering van de EU, zijn ook de ontvangsten op artikel 13.03 Inrichting lager uitgevallen dan geraamd. Het aantal aanvragen voor de Regeling stimulering bosuitbreiding op landbouwgronden is, als gevolg van het oversluiten van eerder

ingediende aanvragen, hoger uitgevallen dan verwacht. Op grond hiervan is sprake van hogere verplichtingen.

De volume- en prestatiegegevens

De gepresenteerde volume- en prestatiegegevens geven een onderbouwing van de ramingen van artikelonderdelen en geven een indicatie van de voortgang van landinrichtingsprojecten.

01 Landinrichtingsprojecten

Vorbereiding en Uitvoering (stand per 31-12-1996)

	aantal projecten	1996 nominale opp. (ha)	budgettaire hectares
In voorbereiding			
stand per 1 januari	95	338 520	310 735
toegevoegd	14	58 310	43 190
in uitvoering genomen/afgestemd	- 13	- 27 800	- 33 595
mutaties voorbereidingschema	- 6	- 4 590	- 4 210
stand per 31 december	90	364 440	316 120
In uitvoering			
stand per 1 januari	103	604 455	594 036
in uitvoering genomen	12	21 760	27 555
afgesloten	- 6	- 16 670	- 19 856
stand per 31 december	109	609 545	601 735
Totaal in voorbereiding en uitvoering	199	973 985	917 855

In voorbereiding per 31 december:
Vorbereidingschema incl. voorgestelde toevoegingen excl. in uitvoering genomen/te nemen in lopend jaar.

	aantal projecten	1996 nominale opp. (ha)	budgettaire hectares
<i>Ruilverkavelingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
- integrale ruilverkavelingen	11	44 730	44 730
- ruilverkaveling met een administratief karakter	24	75 295	28 235
<i>Herinrichtingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
- herinrichtingen	38	169 040	169 040
- herinrichtingen met een administratief karakter	2	4 130	1 550
- herinrichtingen met een bijzondere doelstelling	2	7 220	7 220
<i>Aanpassingsinrichting op basis van de Landinrichtingswet</i>	3	3 055	3 055
<i>Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën</i>			
<i>Deelgebiedsplannen op basis van de reconstructiewet Midden Delfland</i>			
<i>Reconstructiegebieden op basis van de regeling Reconstructie Oude Glastuinbouwgebieden</i>	1	165	1 485
<i>Strategische Groen Projecten</i>	9	60 805	60 805
	90	364 440	316 120

In uitvoering per 31 december:

	aantal projecten	1996 nominale opp. (ha)	budgettaire hectares
<i>Ruilverkavelingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
– integrale ruilverkavelingen	70	455 545	455 545
– ruilverkaveling met een administratief karakter	12	30 245	11 340
<i>Herinrichtingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
– herinrichtingen	9	28 510	28 510
– herinrichtingen met een administratief karakter			
– herinrichtingen met een bijzondere doelstelling			
<i>Aanpassingsinrichting op basis van de Landinrichtingswet</i>			
<i>Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën</i>	6	68 200	68 200
<i>Deelgebiedsplannen op basis van de reconstructiewet Midden Delfland</i>	3	6 700	6 700
<i>Reconstructiegebieden op basis van de regeling Reconstructie Oude Glastuinbouwgebieden</i>	8	2 095	13 190
<i>Raamwerk Zuidelijk Westerkwartier</i>	1	18 250	18 250
	109	609 545	601 735

In onderstaand overzicht worden de projecten aangegeven, waarvoor in 1995 het voornemen tot feitelijke plaatsing in 1996 bekend is gemaakt.

	aantal pro- jecten	1996 nominale opp. (ha)	budgettaire hectares
<i>Ruilverkavelingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
– integrale ruilverkavelingen			
– ruilverkaveling met een administratief karakter	6	21 140	7 046
<i>Herinrichtingen op basis van de Landinrichtingswet</i>			
– herinrichtingen	3	17 000	17 000
– herinrichtingen met een administratief karakter			
– herinrichtingen met een bijzondere doelstelling			
<i>Aanpassingsinrichting op basis van de Landinrichtingswet</i>			
<i>Herinrichtingswet Oost-Groningen en de Gronings-Drentse Veenkoloniën</i>	3	18 300	18 300
	12	56 440	42 346

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>02 Waterbeheersing</i>		
– aantal rijksbijdrage toezeggingen	15	73
– gemiddeld bedrag per toezegging (x f 1 000)	790	284
– verplichtingen (x f 1 mln.)	11,8	20,7
<i>03 Gebiedsgerichte bestrijding van verdroging</i>		
– aantal rijksbijdragetoezeggingen	128	100
– gemiddeld bedrag per toezegging (x f 1 000)	179	132
– verplichtingen (x f 1 mln.)	22,6	13,2

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>04 Recreatie</i>		
- aantal hectares	492	
- gemiddeld bedrag per hectare	30 000	
- Uitgaven (x f 1 mln.)	14,8	10,7
- Overige inrichting (x f 1 mln.)	2,4	
<i>05 Natuurterreinen en reservaten</i>		
Inrichting N.O. projecten		
- inrichtingsplannen (aantal)	6	10
- Gem. bedr. per project (x f 1000)	50	70
- Uitgaven (x f 1 mln.)	0,3	0,7
Inrichtingen (aanleg) (aantal)	8	10
- aantal ha	300	150
- gem. uitgaven per ha. (50%) (glds.)	5 000	7 500
- Uitgaven (x f 1 mln.)	1,5	1,1
<i>06 Bosaanleg</i>		
A. Publiek Private Samenwerking (PPS)		
- aantal hectares	123	181
- gem. bijdrage per ha. (glds)	15 000	3 188
- Uitgaven (x f 1 mln.)	1,8	0,6
B. Regeling Stimulering bosuitbreiding (SBL)		
Bebossing		
- aantal opgeleverde ha.	625	487
- gem. bijdrage per ha.	4 378	3 900
- Uitgaven (x f 1 mln.)	2,7	1,9
Inkomenscompensatie		
- aantal opgeleverde ha. cumulatief	1 881	1 702
- gemiddelde bijdrage per ha. (x f 1 000)	2,0	1,4
Totale uitgaven (x f 1 mln.)	3,8	2,4
Totale uitgaven SBL (x f 1 mln.)	6,5	4,3
Overige uitgaven		0,1
Totaal 06 Bosaanleg (x f 1 mln.)	8,3	5,0
<i>07 Landschap</i>		
Landschapsplannen		
- aantal plannen	20	20
- gem. bijdrage per plan (x f 1 000)	20	20
- Uitgaven (x f 1 mln.)	0,4	0,4
- Uitvoeringskosten (x f 1 mln.)	0,1	-
- Uitgaven (x f 1 mln.)	0,5	0,4
Landschapsverzorgingsbijdrage		
- aantal hectares	145	166
- gem. bijdrage per ha.	6 800	5 940
- Uitgaven (x f 1 mln.)	1,0	1,0
- Uitvoeringskosten (x f 1 mln.)	0,1	-
Uitgaven (x f 1 mln.)	1,1	1,0
Totaal 07 Landschap (x f 1 mln.)	1,6	1,4
<i>08 Overige</i>		
Particuliere werken		
- aantal aktes kavelruil	230	268
- gemiddeld bedrag per akte (x f 1 000)	6	9
- bijstelling op toezeggingen vóór 1996 (x f 1 mln.)		2,3
- verplichtingen (x f 1 mln.)	1,4	2,4
Integraal Structuurplan Noorden des Lands/ Herstructurering Oost-Groningen.		
- aantal rijksbijdragetoezeggingen	11	5
- gemiddeld bedrag per toezegging (x f 1 000)	221	50

Artikel 13.04 Beheer

Op dit artikel worden uitgaven geraamd en verantwoord voor het beheer van het landelijk gebied. Hierbij staan de natuur- en landschapswaarden binnen de Ecologische Hoofdstructuur centraal.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	281 970	287 325
Stand Rekening 1996	322 858	282 067

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
<i>Staat</i>				
01 Beheer Staatsbossen				
– Ambtelijk personeel	159 895	173 815	159 895	174 203
– Overig personeel	71 737	71 462	71 737	71 462
– Post-actieven	725	5 352	725	5 352
– Materieel	87 433	97 001	87 433	97 389
<i>Particulier</i>				
02 Recreatie	2 500	2 663	2 500	2 366
03 Bos	2 140	3 479	13 934	13 854
04 Natuur	32 418	28 761	33 417	29 500
05 Landschap	12 493	12 485	12 493	12 838
06 Herstelbeheer	22 247	15 618	21 737	10 176
07 Nationale parken	5 878	5 139	5 875	3 719
08 Relatienota	44 399	80 898	37 474	35 411
Totaal	281 970	322 858	287 325	282 067

Toelichting

01 Beheer Staatsbossen

De realisatie van het ambtelijk en overig personeel tezamen is f 4,4 mln. hoger uitgevallen dan oorspronkelijk was geraamd. Deze meeruitgaven hebben betrekking op het inhuren van externen en uitzendkrachten die worden verantwoord op het onderdeel overig personeel. In de oorspronkelijke raming was voor overig personeel in eerste instantie uitgegaan van een LNV-breed ervaringscijfer van 1% van het ambtelijk personeel.

De uitgaven voor post-actieven zijn centraal verantwoord op artikel 10.01.

De materiële uitgaven op dit onderdeel zijn f 10,0 mln. hoger uitgevallen. Deze meeruitgaven hebben betrekking op de overdracht van RIJP-gronden (f 3,0 mln.), hogere uitgaven waar hogere ontvangsten tegenover staan (f 4,3 mln.) en uitgaven in verband met werkzaamheden waarvoor de uitgaven oorspronkelijk op andere onderdelen van dit artikel waren geraamd (f 6,1 mln. OBN, f 1,1 mln. Nationale Parken en f 2,3 mln. omvormingsbeheer cluster III). Er is daarentegen, als gevolg van vertraging, f 6,6 mln. minder uitgegeven aan diverse geplande projecten.

04 Natuur

De minder uitgaven betreffen voornamelijk SBB-projecten die zijn uitgevoerd en derhalve zijn verantwoord op onderdeel 01.

06 Herstelbeheer

De lagere uitgaven betreffen voornamelijk projecten OBN die door Staatsbosbeheer worden uitgevoerd en waarvan de uitgaven derhalve worden verantwoord op onderdeel 01 (f 6,1 mln.).

Als gevolg van seizoensinvloeden is voorts sprake van een vertraging in het uitvoeren van OBN-projecten waardoor f 3,9 mln. minder is uitgegeven.

07 Nationale parken

Er is f 2,2 mln. minder uitgegeven dan oorspronkelijk geraamd. Hiervan is f 1,1 mln. verantwoord op onderdeel 01 in verband met de uitvoering van het beheer nationale parken door Staatsbosbeheer.

Kengetallen van het Staatsbosbeheer

Omschrijving prestatie-eenheden	Oorspronkelijk	Realisatie
- Bosverzorging ha	83 000	86 100
- Onderhoud natuurterreinen/overige terreinen ha	135 800	136 000
- Verkoop hout m ³	300 000	328 300
- Gebouwen (exl. recreatie) in beheer aantal	1 700	1 402
nieuwbouw/herstel/aanpassing aantal	35	41
- Recreatieve voorzieningen in beheer aantal	250	246
nieuwbouw/herstel/aanpassing aantal	20	7
- Natuurkampeertreinen en groeps-kampeertreinen ¹ aantal	54	54
- Overnachtingen aantal	250 000	261 183
- Bezoekerscentra aantal	5	5
- Bezoekers aantal	500 000	448 679

¹ Deze terreinen bestaan uit 46 natuurkampeertreinen met 192 606 overnachtingen en 8 groepskampeertreinen met 68 577 overnachtingen.

De volume- en prestatiegegevens geven een onderbouwing van de ramingen van artikelonderdelen.

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>03 Bos</i>		
A. Uitloop Bijdrage Bos- en Landschapsbouw (duurzaam beheer publieke organen)		
- aantal hectares	24 500	32 456
- bijdrage per hectare (glds)	90	90
- uitgaven (x f 1 mln.)	2,2	2,9
B. Regeling Samenwerking Bos		
- aantal hectares ca.	130 000	118 000
- bijdrage per hectare	10	10
- uitgaven (x f 1 mln.)	1,3	1,1
C. Regeling functiebeloning bos		
1. basisbijdrage particulieren		
- aantal hectares	62 000	56 500
- bijdrage per hectare (glds)	140	140
- uitgaven (x f 1 mln.)	8,7	7,9
2. basisbijdrage publ.r.org.		
- aantal hectares	20 000	22 400
- bijdrage per hectare (glds)	70	70
- uitgaven (x f 1 mln)	1,4	1,6
3. bodembijdr.part.bossen		
- aantal hectares	9 500	9 486
- bijdrage per hectare (glds)	35	35
- uitgaven (x f 1 mln)	0,3	0,3
4. Toeslagen particulieren		
- aantal hectares	2 500	1 400
- bijdrage per hectare (glds)	40	40
- uitgaven (x f 1 mln)	0,1	0,1
5. Toeslagen publ.r.org.		
- aantal hectares	500	68
- bijdrage per hectare (glds)	20	15
- uitgaven (x f 1 mln)	0,01	0,00
totaal regeling functiebeloning BOS	10,5	9,8
Totaal onderdeel 03 Bos (x f 1 mln.)	13,9	13,9

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>04 Natuur</i>		
Beheersbijdrage		
– aantal hectares	126 359	127 112
– bijdrage per hectare (glds)	203	200
– uitgaven (x f 1 mln.)	25,6	25,5
Natuurbeschermingswet		
– aantal terreinen beschermd nat. mon.	220	222
– aantal ha. terreinen	305 000	307 960
– aantal beh. plannen	60	58
– aantal ha. beh.plannen (ca)	4 500	3 440
– gem.bijdrage per ha. (ca)	400	400
– Uitgaven (x f 1 mln.)	1,8	1,4
Regeling functiebeloning Natuur		
1. basisbijdrage particulieren		
– aantal hectares	10 000	8 600
– bijdrage per hectare (glds)	140	140
– uitgaven (x f 1 mln.)	1,4	1,2
2. basisbijdrage publ.r.org.		
– aantal hectares	6 000	6 615
– bijdrage per hectare (glds)	70	70
– uitgaven (x f 1 mln)	0,4	0,5
3. bodembijdr.particulieren		
– aantal hectares	4 800	5 346
– bijdrage per hectare (glds)	35	35
– uitgaven (x f 1 mln)	0,2	0,2
Totaal functiebeloning natuur	2,0	1,8
Schaapskuddes		
– aantal	15	16
– gem. bijdrage per kudde (x f 1 000)	12	11
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,18	0,18
– Overige uitgaven (x f 1 mln.)	3,82	0,58
Totaal 04 Natuur (x f 1 mln.)	33,4	29,5
<i>05 Landschap</i>		
Beschikking bijdrage achterstallig onderhoud hist.parken/tuin en buitenplaatsen		
– aantal parken in herstel	30	20
– gem. bijdr. per project (x f 1 000)	20	24
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,6	0,5
Regeling niet-terreinbeherende org. onderdeel ST.PHB:		
– aantal parken en tuinen in onderhoud	160	160
– gem. bijdr. per park/tuin (x f 1 000)	27	28
– Uitgaven (x f 1 mln.)	4,4	4,5
– Regeling niet-terreinbeh.org. overige uitgaven	7,5	7,8
Totaal 05 Landschap (x f 1 mln.)	12,5	12,8
<i>06 Herstelbeheer</i>		
Aantal mon. en reg. proj.	21	
– gem.betaling per proj. (x f 1 mln.)	0,05	
– Uitgaven (x f 1 mln.)	1,1	
– Aantal uitvoeringsprojecten	200	
– gem.betaling per proj. (x f 1 000)	66	
– Totale kosten (x f 1 mln.)	13,3	
Aantal proefprojecten	100	
– gem.betaling per proj. (x f 1 000)	62	
– Totale kosten (x f 1 mln)	6,2	
– Totale uitgaven EGM-Natuur (x f 1 mln.)	20,6	15,8
– Waarvan uitgegeven door SBB (x f 1 mln.)		6,1
Bepaling voedingsstoffenhuishouding (aantal hectares)	2 133	
– gem bijdr. per hectare (x glds)	300	
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,64	
Toediening nutriëntengiften		
– aantal hectares	525	
– gem.bijdrage per ha. (glds)	1 000	
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,525	
– Totale uitgaven EGM-Bos (x f 1 mln.)	1,2	0,5

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
- Totale uitgaven herstelbeheer (x f 1 mln.)	21,8	16,3
- waarvan Staatsbosbeheer (01) (x f 1 mln.)	-	6,1
Totaal 06 Herstelbeheer (x f 1 mln.)	21,8	10,2
<i>07 Nationale parken</i>		
- aantal parken	10	10
- gem.bijdrage per park (x f 1 000)	590	476
- Uitgaven (x f 1 mln.)	5,9	4,8
- Staatsbosbeheer (01) (x f 1 mln.)	-	1,0
Totaal 07 Nationale parken (x f 1 mln.)	5,9	3,7
<i>08 Relatienota</i>		
Relatienota stand per 31 dec.		
- Gebieden/oppervlakte met vastgest. beheersplan		
aantal	200	n.v.t.
ha.	154 000	139 036
- Oppervlakte met afgesloten beheers- overeenkomsten ha.	47 000	44 259
- Gemiddelde beheersvergoeding glds.	870	723
Bergboerenregeling stand (per 31 december)		
- Oppervlakte met een bergovereenkomst ha.	26 000	19 315
- Gemiddelde beheersvergoeding glds.	220	179

Artikel 13.05 Overige subsidies en uitgaven

De grondslag voor dit artikel wordt gevormd door diverse onderdelen van het Bosbeleidsplan, de nota «Kiezen voor recreatie», en het Natuurbeleidsplan.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	68 561	62 491
Stand Rekening 1996	103 752	81 874

Toelichting

Op dit artikel is sprake van f 19,4 mln. hogere uitgaven. De voornaamste redenen hiervoor zijn enerzijds hogere uitgaven voortvloeiend uit de storting aan de provincies in het kader van de decentralisatie impuls en bijdragen van de ministeries van VROM en Buitenlandse Zaken voor de uitvoering van het Kaderplan Natuur en Milieu-Educatie (NME). Anderzijds bestaat er een vertraging in de uitvoering van projecten in het kader van het beleid ten aanzien van Waardevolle Cultuurlandschappen (WCL) en Plattelandsvernieuwing en Agrarisch Natuurbeheer.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Recreatie	5 425	6 145	5 425	6 623
02 Bos	1 541	552	1 230	1 385
03 Natuur	22 553	26 378	16 809	25 671
04 Soorten- bescherming	5 955	8 139	5 940	7 800
05 ROM-projecten	87	0	87	28
06 WCL-projecten	14 000	18 843	14 000	11 729
07 Overige	19 000	27 559	19 000	12 502
08 DI-IPO	0	16 136	0	16 136
Totaal	68 561	103 752	62 491	81 874

*Toelichting***01 Recreatie**

De hogere uitgaven op dit artikel houden voornamelijk verband met bijdragen van andere ministeries in de uitvoering van recreatie-projecten.

03 Natuur

Op dit onderdeel worden de uitgaven geraamd en verantwoord in het kader van het Kaderplan Natuur-en Milieu-Educatie. Hiervoor zijn na indiening van de ontwerp-begroting 1996, tijdens het jaar, ontvangsten van de ministeries van VROM en Buitenlandse Zaken gerealiseerd. Deze ontvangsten (mogen) leiden tot hogere uitgaven. Tevens zijn op dit onderdeel uitgaven verantwoord voor onder andere verkenningen, visievorming en beleidsevaluaties op het beleidsterrein natuur. Deze uitgaven waren oorspronkelijk op diverse artikelen op het hoofd-beleidsterrein geraamd.

04 Soortenbescherming

Op dit onderdeel wordt o.a. de bijdrage aan het Jachtfonds verantwoord. In verband met hogere schadeuitkeringen (ganzen en smienten) uit het Jachtfonds heeft een hogere bijdrage aan het fonds plaatsgevonden, waardoor de realisatie hoger uitvalt dan de oorspronkelijk raming.

06 WCL-projecten

In het kader van het WCL-beleid heeft een versnelling plaatsgevonden ten zien van het aangaan van de verplichtingen, terwijl in de uitvoering een vertraging is opgetreden hetgeen tot lagere uitgaven in 1996 heeft geleid.

07 Overig

In 1996 zijn de verplichtingen voor projecten in het kader van Plattelandsvernieuwing en Agrarisch Natuurbeheer versneld aangegaan. De uitvoering van de projecten daarentegen loopt trager dan was voorzien en heeft in 1996 derhalve geleid tot lagere uitgaven.

08 DI-IPO

In het kader van de Decentralisatie-Impuls zijn afspraken gemaakt

tussen het ministerie van LNV en het IPO over de overgang van voormalig LNV-personeel naar de provincies. In dit kader zijn deze middelen in 1996 via een eenmalige specifieke uitkering aan de provincies beschikbaar gesteld en op artikel 13.05 verantwoord.

De volume- en prestatiegegevens

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>03 Natuur</i>		
Overige projecten Gebieds- en Natuurgericht milieubeleid		
– aantal projecten	18	24
– gemiddelde betaling per project (x f 1 000)	33	21
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,6	0,5
Internationaal natuurbeleid		
Knip		
– aantal projecten	15	15
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	20	20
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,3	0,3
Tropisch regenwoud		
– aantal projecten	5	6
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	50	50
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,25	0,3
Europese natuur		
– aantal projecten	5	21
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	100	59
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,5	1,2
Bijdrage Europees Centrum voor Natuurbescherming (ECNB) (x f 1 mln.)	1,0	1,0
Wetlands		
– aantal projecten	9	5
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	40	40
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,4	0,2
Trekvogels		
– aantal projecten	10	5
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	30	40
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,3	0,2
Zee- en kust		
– aantal projecten	5	4
– gemiddelde bijdr. per project (x f 1 000)	60	50
– Uitgaven (x f 1 mln.)	0,3	0,2
Overige uitgaven	0,1	0,3
Totaal internationaal natuurbeleid (x f 1 mln.)	3,15	3,8
Waarvan uitgegeven door SBB of DLO (x f 1 mln.)		0,1
Overige activiteiten (x f 1 mln.)	13,05	21,5
Totaal 03 Natuur	16,8	25,9
<i>04 Soortenbescherming en Faunabeheer</i>		
Schadeuitkeringen onbejaagbaar wild		
– aantal uitkeringen ganzen	1 450	1 650
– gem.uitkering (glDs)	3 000	3 152
– uitgaven (x f 1 mln)	4,4	5,2
– aantal overige onb.soorten		
– aantal uitkeringen	300	708
– gem.uitkering (glDs)	1 000	1 695
– uitgaven (x f 1 mln)	0,3	1,2
Gedoogovereenkomsten		
– Aantal		260
– Uitgaven (x f 1 mln.)		0,5
Vogelwesoorten		
– aantal uitkeringen	100	275
– gem.uitkering (glDs)	1 000	1 091
– uitgaven (x f 1 mln)	0,1	0,3
Totaal schadeuitkering (x f 1 mln.)	4,8	7,2
– Meeropbrengsten uit jachtakten (f 40,-)	1,0	1,0
– Uitgaven (x f 1 mln.)	3,8	6,2

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
Aantal soortenbesch.plannen in uitvoering	8	8
– gem.uitkering per plan (glds)	0,2	0,18
– uitgaven (x f 1 mln)	1,6	1,5
– Diverse projecten (x f 1 mln.)	0,5	0,3
– Totaal soortenbescherming (x f 1 mln.)		1,8
– waarvan uitgegeven door IBN,DLO of SBB (x f 1 mln.)		0,1
Totaal 04 (x f 1 mln.)	5,9	7,8

Artikel 13.06 Garanties

De grondslag van het artikel en het te voeren beleid

Op grond van de regeling bijdragen particuliere terreinbeherende organisaties zijn door de Staat garanties verleend voor leningen aangegaan door de Vereniging van Natuurmonumenten ten behoeve van de gesubsidieerde aankoop van natuurterreinen en reservaten.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	20 000
Stand Rekening 1996	20 000

Volume en prestatiegegevens (aantal hectares):

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
te verlenen (verleende) garantie		
– natuurgebieden	600	488
– relatienota-reservaten	1 000	565
Totaal	1 600	1 053

14 VISSERIJEN

Het visserijbeleid heeft tot doel het bevorderen van een verantwoorde visserij en een evenwichtige exploitatie van visbestanden.

Naast het nationale beleid is sprake van een sterke verwevenheid met het Europese visserijbeleid.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 14 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	13,1
Stand Rekening 1996	20,7

In verband met de door de Europese Unie opgelegde vangstreducties is meer uitgegeven voor de sanering van de visserijvloot.

Artikel 14.01 Personeel en Materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post actieven verantwoord van de directie Visserij. Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 14.02 Structuurverbetering en overige subsidies en uitgaven

Diverse verordeningen van de Europese Unie inzake communautaire acties voor de verbetering en aanpassing van de visserij en de aquacultuur vormen de basis voor het te voeren structuurbeleid.

Voor de verwerking en afzet van visserij- en aquacultuurproducten is dit uitgewerkt in het Nederlandse sectorprogramma.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	2 484	2 714
Stand Rekening 1996	8 422	8 665

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Structuurverbetering	2 368	8 223	2 368	8 224
02 Overig	116	199	346	441
	2 484	8 422	2 714	8 665

Toelichting

01 Structuurverbetering

Als compensatie voor de door de EU opgelegde vangstreducties is een pakket steunmaatregelen van kracht geworden voor de sanering van de

visserijvloot. In totaal gaat het hierbij om een bedrag van f 19,8 mln. In 1996 is f 5,9 mln. beschikbaar gesteld aan het O&S-fonds ter uitvoering van de steunmaatregelen. In 1997 zal nog f 7,3 mln. en in 1998 nog f 6,6 mln. beschikbaar komen.

15 MILIEU, GEZONDHEID EN KWALITEIT

Het milieubeleid wordt uitgevoerd in samenhang met het Nationaal Milieubeleidsplan 2. In dit kader wordt toegezien op de relatie tussen milieudoelstellingen met de agrarische ondernemer, de marktketen en het gebiedsgericht beleid. De invalshoek bij het beleid ten aanzien voor de diergezondheidszorg is de verantwoordelijkheid van de overheid daar waar een algemeen maatschappelijk belang aan de orde is, zoals de volksgezondheid, het welzijn van de (landbouw) huisdieren en de aanpak van een aantal dierziekten. De hoofddoelstellingen van het landbouw-kwaliteitsbeleid zijn een sterke internationale positie, afstemming op de maatschappelijke behoefte, integratie van milieukwaliteit en dierenwelzijn en de optimalisering van de kwaliteitsbewaking van de agrarische productie.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 15 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	221,4
Stand Rekening 1996	306,6

In verband met de problematiek van de zoönose Bovine Spongiforme Encephalopathie (BSE) is binnen Nederland onder de verantwoordelijkheid van de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een aantal maatregelen getroffen. Voor wat betreft het LNV-beleidsterrein gaat het hier om de opkoop-regeling kalvereigenaren, de tegemoetkoming aan kalvermesters en de uitgaven verband houdende met de begeleiding en doding van kalveren in slachterijen. De uitgaven op de LNV-begroting bedragen in 1996 f 72,7 mln.

Artikel 15.01 Personeel en Materieel

Op dit artikel worden de uitgaven voor personeel, materieel en post actieven verantwoord van de directie Milieu, Kwaliteit en Gezondheid en van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees. Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 15.02 Agentschap Plantenziektenkundige Dienst

Op dit artikel is de bijdrage van LNV aan het Agentschap Plantenziektenkundige Dienst (PD) opgenomen.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	17 881	17 881
Stand Rekening 1996	18 838	18 838

Toelichting

De rijksbijdrage aan het agentschap Plantenziektenkundige Dienst is met f 1,0 mln. verhoogd. Deze verhoging houdt verband met een loon- en prijsbijstelling die betrekking hebben op het rijksaandeel in de finan-

ciering. Voor een toelichting op de uitgaven en ontvangsten van de Plantenziektenkundige Dienst wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

Artikel 15.03 Gezondheid en Kwaliteitszorg

Op dit artikel zijn de uitgaven van het dierlijke- en plantaardige gezondheidsbeleid en het specifieke milieu- en voedingsbeleid opgenomen. Het betreft hier de bijdrage aan het politieel fonds dierziektenbestrijding, de subsidiebijdrage aan de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren, de bijdrage aan het Voorlichtingsbureau voor de Voeding en uitgaven die betrekking hebben op opruimingsacties van besmet plantaardig materiaal.

Tenslotte zijn de uitgaven verband houdende met de problematiek van de zoönose Bovine Spongiforme Encephalopathie (BSE) op dit artikel verantwoord.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	45 443	50 578
Stand Rekening 1996	117 512	123 997

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Gezondheidszorg voor dieren	33 038	30 609	33 038	27 681
02 Planteziekten	345	8 541	345	8 536
03 Kwaliteitszorg	11 091	4 810	16 226	14 432
04 Voorlichting en Voeding	969	830	969	624
05 BSE-maatregelen	0	72 724	0	72 724
	45 443	117 514	50 578	123 997

Toelichting

01 Gezondheidszorg voor dieren

In 1996 is het niet nodig gebleken een aanvullende bijdrage te verstrekken aan het politieel fonds dierziektenbestrijding. Hiervoor was f 3,9 mln. begroot. Daarnaast is voor projecten op het gebied van diergezondheid in beweging f 2,2 mln. minder uitgegeven.

02 Planteziekten

In 1996 is een eenmalige subsidie verleend van f 8,5 mln. ten behoeve van de onder de verantwoordelijkheid van het Landbouwschap ingestelde en uitgevoerde Tegemoetkomingsregeling schade Bruinrot 1995.

03 Kwaliteitszorg

Op dit onderdeel waren oorspronkelijk uitgaven in het kader van de kwaliteitsprojecten geraamd. Deze regeling is in 1996 gesloten. Het beschikbare budget is in het verlengde van de deze projecten overgegaan

naar artikel 12.02, waar het wordt ingezet voor de bijdrageregeling Arbo-projecten.

05 BSE-maatregelen

De maatregelen in het kader van de BSE hebben betrekking op de opkoopregeling kalvereigenaren, de tegemoetkoming aan kalvermesters en de uitgaven verband houdende met de begeleiding en doding van kalveren in slachterijen. Hiervan is 70% vergoed door de Europese Unie. Deze ontvangsten zijn verantwoord op artikel 15.03 Gezondheid en Kwaliteitszorg.

In totaal is in 1996 f 72,7 mln. ten laste van dit artikel uitgegeven.

Uit onderstaand overzicht blijkt dat via de opkoopregeling 59 522 Britse kalveren zijn opgekocht. De kosten hiervan bedroegen f 66,7 mln. Hiervan werd 70% vergoed door de Europese Unie, zijnde f 45,5 mln. In het kader van de tegemoetkoming kalvermesters is f 0,6 mln. uitbetaald. De uitvoeringskosten die door derden zijn gemaakt bedragen f 5,4 mln.

(bedragen x f 1000)

		Realisatie
<i>Uitgaven</i>		
- Aantal Britse kalveren	59 522	
- Gemiddeld bedrag (in guldens)	f 1 120,-	
- Uitgaven opkoopregeling		66 700
- Tegemoetkoming kalvermesters		600
- Uitvoeringskosten derden		5 400
Totale uitgaven (x f 1 000)		72 700
<i>Ontvangsten</i>		
- EU-vergoeding (70% van f 66,7 mln)		45 500

16 WETENSCHAP EN KENNISOVERDRACHT

Het kennisbeleid betreft de zorg voor en instandhouding van een adequate kennisinfrastructuur ter ondersteuning van het LNV-beleid en richt zich op:

- het door middel van wetenschappelijk en praktijkonderzoek leveren van een bijdrage aan een economisch, ecologisch en maatschappelijk verantwoorde landbouw, natuurbeheer en visserij,
- het blijvend voorzien in een agrarisch onderwijsstelsel gericht op de ontwikkeling van de productieomstandigheden en de verhoging van het peil van de landbouw, de inrichting en het beheer van landelijke gebieden en de verwerking van agrarische producten.
- het, met het oog op een doelmatige bedrijfsvoering en rekening houdend met geldende milieu-eisen, tot stand brengen van een zo adequaat mogelijke verspreiding van kennis ten behoeve van de LNV beleidsterreinen.

Totaaloverzicht hoofdbeleidsterrein 16 (uitgaven x f 1 mln.)

	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	1 301,7
Stand Rekening 1996	1 357,1

De hogere uitgaven houden voornamelijk verband met de gestegen loonkosten, voor zowel rijkspersoneel als voor de onderwijssector, alsmede met de stijging van het aantal leerlingen in het Voortgezet Agrarisch Onderwijs.

Artikel 16.01 Personeel en materieel

Op dit artikel zijn de uitgaven verantwoord voor personeel, materieel en post-actieven van de directie Wetenschap en Kennisoverdracht en het ondersteunend bureau van de Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek. Voor een toelichting op de personele en materiële uitgaven wordt verwezen naar paragraaf 1.2.5 van het algemene deel.

Artikel 16.02 Wetenschappelijk onderzoek

Op dit artikel worden de uitgaven verantwoord aan het landbouwkundig onderzoek zoals dat wordt uitgevoerd bij de dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO), bij Natuur Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en bij de universiteiten.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	317 717	321 134
Stand Rekening 1996	349 832	340 436

Toelichting

Op dit artikel is f 19,3 mln. meer uitgegeven dan geraamd. De meeruitgaven kunnen globaal als volgt worden verklaard:

- er heeft zich in 1996 een stijging voorgedaan van het loonpeil van f 7,5 mln.;
- er is voor f 2,3 mln. minder uitgegeven aan onderzoek in opdracht van

- derden; hier staan lagere ontvangsten tegenover die op het ontvangstenartikel 16.02 zijn verantwoord;
- terugontvangen subsidievoorschotten die verantwoord worden op ontvangstenartikel 16.02 hebben tot hogere uitgaven op dit artikel geleid (f 5,3 mln.);
  - er is f 1,4 mln. meer uitgegeven aan projecten in het kader van het Fonds economische structuurversterking; hier staan ontvangsten tegenover die op ontvangstenartikel 16.02 worden verantwoord;
  - voornamelijk ten behoeve van diverse onderzoeksprojecten zijn voor f 2,8 mln. meer uitgaven gedaan welke oorspronkelijk elders op de begroting waren geraamd;
  - de opbrengst van de verkoop van gebouwen (f 4,3 mln.), die door het ministerie van Financiën was ontvangen, is ingezet voor extra bouwkundige investeringen ten behoeve van het wetenschappelijk onderzoek.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Apparaat Dienst				
Landbouwkundig				
Onderzoek	242 066	272 328	244 438	272 952
- Ambtelijk personeel	202 470	233 210	202 470	233 210
- Overig personeel	2 054	-	2 054	-
- Post-actieven	6 505	7 876	6 505	7 876
- Materieel	26 619	33 171	26 752	33 795
- Bijdrage stichtingen	4 418	- 1 929	6 657	- 1 929
02 Gebouwen en grond	39 609	46 208	39 494	35 795
03 Overige subsidies en uitgaven	36 042	31 296	37 702	31 689
Totaal	317 717	349 832	321 134	340 436

De uitgaven van het Landbouwkundig Onderzoek (01) kunnen in de loop van een begrotingsjaar worden beïnvloed door wijzigingen in de loonkosten en additioneel uit te voeren projecten in opdracht van andere organisatieonderdelen van het Ministerie, alsmede opdrachten van derden waar ontvangsten tegenover staan. Wanneer de uitgaven hoger of lager uitvallen wordt dit gesaldeerd op het onderdeel Bijdrage stichtingen, hetgeen de afwijkingen binnen onderdeel 01 verklaart.

Daarnaast is een aantal bouwactiviteiten direct door DLO verricht, waarvoor het budget oorspronkelijk was geraamd op onderdeel 02. Tenslotte waren op onderdeel 03 uitgaven voor een aantal onderzoeken geraamd die uiteindelijk door DLO zijn uitgevoerd. Verantwoording van de uitgaven vindt derhalve plaats op onderdeel 01.

Artikel 16.03 Praktijkonderzoek

Dit artikel bevat de rijksbijdrage aan de proefstations en aan de Regionale OnderzoeksCentra (ROC's). In de exploitatie wordt gezamenlijk door het bedrijfsleven en LNV bijgedragen. Tevens worden bij het praktijkonderzoek onderzoeken voor diverse opdrachtgevers uitgevoerd.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	54 670	54 768
Stand Rekening 1996	64 659	65 648

Toelichting

Op dit artikel is f 10,9 mln. meer uitgegeven dan geraamd. Dit hangt samen met het feit dat de taak van het overdragen van kennis van onderzoeksresultaten naar de voorlichtingsdiensten is overgegaan van de Informatie- en Kenniscentra (IKCs) naar de proefstations. Hiermee samenhangend vallen de uitgaven van de proefstations op het onderhavige artikel f 2,3 mln. hoger uit. Tevens zijn extra uitgaven gedaan voor onderzoeksopdrachten waartegenover een even groot bedrag aan extra ontvangsten is verantwoord (f 4,8 mln.) en zijn hogere uitgaven gedaan in verband met wachtgelduitkeringen en als gevolg van een stijging van het loonpeil (f 3,8 mln.).

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Apparaat				
Proefstations	25 179	43 354	25 317	43 355
– Ambtelijk personeel	43 811	46 741	43 811	46 742
– Overig personeel	443	3 902	443	3 902
– Post-actieven		2 761		2 761
– Netto-bijdrage proefstations	– 19 065	– 10 050	– 18 927	– 10 050
02 Gebouwen en grond	16 040	4 966	16 000	5 965
03 Overige subsidies en uitgaven	13 441	16 339	13 441	16 328
Totaal	54 670	64 659	54 768	65 648

01 Apparaat Proefstations

Naast de gestegen loonkosten worden de hogere uitgaven veroorzaakt door de overdracht van taken inzake kennisoverdracht van onderzoeksresultaten (zie toelichting bij artikel). Voorts zijn uitgaven gedaan voor post-actieven die voorheen centraal werden verantwoord. Op het onderdeel Netto-bijdrage proefstations worden de afstortingen van de proefstations aan LNV verantwoord.

Dit houdt het volgende in: het ministerie van LNV betaalt in eerste instantie de personeelskosten voor de proefstations voor 100%. De kosten van personeel en materieel worden echter voor 50% vergoed door het bedrijfsleven. De proefstations dienen uiteindelijk het verschil tussen de voorgefinancierde personeelskosten en de bijdrage van het bedrijfsleven af te storten aan LNV.

De lagere bijdrage van de proefstations houdt voornamelijk verband met het feit dat er meer onderzoeksprojecten zijn uitgevoerd. Ook is sprake van bouwactiviteiten en financiering van aankoop van gronden waarvan het budget op onderdeel 02 stond geraamd.

02 Gebouwen en grond

Diverse bouwactiviteiten alsmede grondaankopen waarvan de uitgaven in de ontwerp-begroting op dit onderdeel waren geraamd zijn gereali-

seerd door de proefstations. De betreffende uitgaven zijn derhalve op onderdeel 01 verantwoord.

Artikel 16.04 Bedrijfsontwikkeling

De uitgaven op dit artikel hebben betrekking op sociaal-economische ontwikkeling, demonstratieprojecten en technisch-economische ontwikkeling.

Het beleid ten aanzien van sociaal-economische ontwikkeling wordt uitgevoerd door drie landbouw-organisaties en twee organisaties van landarbeiders. Door middel van demonstratie- en bewustmakingsprojecten wordt de bedrijfsontwikkeling gestimuleerd. Het beleid ten aanzien van de technisch-economische ontwikkeling wordt uitgevoerd door de Stichting Landbouwvoorlichting (SLV). LNV draagt hierin bij door middel van een subsidie.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	68 257	69 843
Stand Rekening 1996	63 379	58 259

Toelichting

Op dit artikel is f 11,6 mln. minder uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd.

Naast de meeruitgaven van f 1,6 mln. als gevolg van de stijging van het loonpeil in 1996 is sprake van een onderuitputting van f 13,2 mln. voornamelijk als gevolg van verminderde belangstelling voor demoprojecten. De hogere uitgaven op onderdeel 01 houden verband met de lagere uitgaven op onderdeel 03. Een deel van het voorlichtingsproject «Zicht op Uw toekomst» wordt uitgevoerd door één van de organisaties waarvan de bijdrage staat verantwoord op onderdeel 01. De uitgaven stonden oorspronkelijk geraamd op onderdeel 03.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Sociaal-economische ontwikkeling	10 321	12 306	10 756	12 680
02 Demoprojecten	17 073	11 172	17 584	5 678
03 Technisch-economische ontwikkeling	40 863	39 901	41 503	39 901
Totaal	68 257	63 379	69 843	58 259

Artikel 16.05 Wetenschappelijk onderwijs

De uitgaven van het Wetenschappelijk onderwijs zijn gebaseerd op de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). De bekostiging vindt plaats in de vorm van een rijksbijdrage aan de Landbouwuniversiteit (LU) te Wageningen op basis van het bekostigingsmodel van het hoger onderwijs (HOBEK).

**Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting
(x f 1 000)**

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	243 918	243 918
Stand Rekening 1996	248 849	248 849

Toelichting

Op dit artikel is f 4,9 mln. meer uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd. Dit houdt grotendeels verband met de stijging van de loonkosten in 1996 voor onderwijspersoneel.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Rijksbijdrage LU	240 068	245 351
– Onderwijs	33 040	34 012
– Onderzoek	157 630	161 686
– Verwevenheid	28 390	28 986
– Uitkering na ontslag	7 408	7 815
– Investerings	13 600	12 852
02 Overige subsidies en uitgaven	3 850	3 498
Totaal	243 918	248 849

De volume- en prestatiegegevens

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	1996/1997	Realisatie 1996	1996/1997
<i>1. Studentenaantallen/prestatie-eenheden</i>				
Prestatie-indicatoren bekostiging				
- Aantal ingeschreven studenten 1e t/m 4e inschrijvingsjaar	3 335		3 335	
- Aantal gediplomeerden	1 070		1 070	
- Aantal promoties/proefschriften	160		160	
Studentenaantallen/overige gegevens				
- Totaal aantal studenten		3 805		3 830
- aantal extraneï		292		225
- aantal auditoren		265		200
- collegegeld voltijd		2 400		2 400
- collegegeld deeltijd		1 750		1 750
<i>2. Onderwijsuitgaven per student</i>				
Uitgaven per student (x f 1 000)				
- Integraal budget (exclusief TS, SF collegegeld en huisvesting)	13,1		17,2	
- Huisvesting	0,7		0,9	
<i>3. Aantal netto ingeschrevenen LU Wageningen per studiejaar (excl. extraneï en auditoren)</i>				
- Agrosysteemkunde				53
- Biologie				393
- Bioprocestechnologie				281
- Bodem, water en atmosfeer				213
- Bosbouw				178
- Economie van landbouw en milieu				313
- Huishoud en consumenten- wetenschappen				158
- Landbouwplantenteelt				45
- Landbouwtechniek				135
- Landinrichtingswetenschappen				287
- Levensmiddelentechnologie				322
- Milieuhygiëne				414
- Moleculaire wetenschappen				131
- Plantenveredeling en gewas- bescherming				158
- Rurale ontwikkelingsstudies				167
- Tropisch landgebruik				237
- Tuinbouw				65
- Voeding van de mens				205
- Zoötechniek				328

TS: Tegemoetkoming studiekosten.
SF: Studiefinanciering.

De Landbouwuniversiteit ontvangt een lump-sum financiering voor de uitoefening van taken. De berekening is analoog aan die van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Artikel 16.06 Hoger agrarisch onderwijs

De uitgaven ten behoeve van het Hoger Agrarisch Onderwijs (HAO) zijn gebaseerd op de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW). Het HAO kent een bekostigingssysteem in de vorm van rijksbijdragen aan de instellingen, gebaseerd op het bekostigingsbesluit WHW (HOBK).

**Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting
(x f 1 000)**

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	115 052	115 052
Stand Rekening 1996	121 482	121 397

Toelichting

Op dit artikel is f 6,3 mln. meer uitgegeven dan oorspronkelijk was geraamd. Dit houdt onder meer verband met de stijging van het loonpeil in 1996 (f 2,8 mln.). Voorts zijn analoog aan het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen meer bijdragen verstrekt aan de scholen in het kader van de zogenaamde studeerbaarheid. (f 1,5 mln.). Hiermee wordt door scholen gewerkt aan een betere afstemming van onderwijsprogrammas op de studieduur.

Een extra bedrag van f 1,7 mln. is betaald aan de Hogere Agrarische School in Den Bosch. Dit houdt verband met het feit dat in 1995 ten onrechte een te veel verstrekt budget voor huisvestingskosten van deze school is teruggevorderd. Dit bedrag is alsnog in 1996 betaald.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Rijksbijdrage		
– Exploitatie	79 982	87 162
– Huisvesting	18 554	13 315
– Uitkering na ontslag	2 416	2 458
02 Overige subsidies en uitgaven	14 100	18 462
Totaal	115 052	121 397

Volume-en Prestatiegegevens

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
Aantallen:		
Studenten HAO-volgtijd	8 800	8 865
Studenten HAO-deeltijd	210	331
Studenten internationale opleiding	88	88
Studenten STOAS volgtijd	480	417
Studenten STOAS deeltijd	91	36
Collegegeld volgtijd	2 400	2 400
Collegegeld deeltijd	750	750
<i>Opbouw van de kostprijs HAO student (x f 1 000)</i>		
– Normatief (exclusief TS, SF, huisvesting en collegegeld)	10,4	10,6
– Huisvesting	2,0	2,4
– Collegegeld (gemiddeld)	2,3	2,3

TS: Tegemoetkoming studiekosten.
SF: Studiefinanciering.

	1995/1996	
	voltijd	deeltijd
Soorten opleidingen:		
- Landbouw	2 050	2
- Tuinbouw	711	61
- Economische opleidingen	2 325	-
- Technologie	979	131
- Milieuopleidingen	1 585	164
- Bos- en natuurbeheer	1 050	-
- Lerarenopleiding	386	46

Artikel 16.07 Voortgezet agrarisch onderwijs

De uitgaven voor het Voortgezet Agrarisch zijn gebaseerd op artikel 2.2.1 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs. Het voortgezet agrarisch onderwijs wordt voornamelijk verzorgd door agrarische opleidingscentra (AOCs).

Op dit artikel zijn tevens de uitgaven voor het middelbaar agrarisch onderwijs, het agrarisch voorbereidend beroepsonderwijs, het deeltijd middelbaar agrarisch onderwijs, de opleidingen leerlingwezen en de door de scholen uitgevoerde cursussen opgenomen.

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	440 068	438 319
Stand Rekening 1996	454 880	460 358

Toelichting

De uitgaven zijn f 22,0 mln. hoger dan oorspronkelijk geraamd. De voornaamste oorzaken die hieraan ten grondslag liggen zijn:

- het gestegen loonpeil in 1996 voor onderwijspersoneel	f 8,6 mln.
- de leerlingenstijging in het voortgezet agrarisch onderwijs	f 8,8 mln.
- overige (waaronder post-actieven en huisvestingskosten)	f 4,6 mln.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Rijksbijdrage				
- Exploitatie	349 327	358 240	349 327	367 240
- Huisvesting	38 713	32 957	36 964	38 435
- Uitkeringen na ontslag	19 858	20 009	19 858	22 350
02 Overige subsidies en uitgaven	32 170	43 674	32 170	32 333
Totaal	440 068	454 880	438 319	460 358

Volume-en Prestatiegegevens

	Raming 1996/ 1997	Realisatie 1996/ 1997
Aantal leerlingen (basis voor de bekostiging):		
Agrarisch VBO	16 424	17 016
Agrarisch IVBO	7 154	7 826
Leerlingwezen:		
– primair	5 304	4 878
– secundair/tertiair	3 149	3 302
Middelbare agrarische opleidingen (MAO):		
– kort (2 jaar)	1 809	1 604
– lang (3 en 4 jaar)	15 155	15 228

Het aantal vierkante meters (bruto) vloeroppervlak dat in gebruik was bij het Voortgezet agrarisch onderwijs bedroeg:	
Agrarische opleidingscentra	440 046
Categorale agrarische VBO-scholen	7 647
Totaal	447 693

Verdeling van de leerlingen over de volgende schooltypes (1996)

	Totaal	Agrarische Opleidingscentra	Categorale scholen	Scholengemeenschappen met O&W-scholen
Agrarisch VBO	17 016	13 315	439	3 262
Agrarisch IVBO	7 826	6 545	194	1 087
Leerlingwezen	8 180	8 180		
MAO-2/3/4	16 832	16 832		
<i>Normatieve kostprijzen VAO:</i>				
ILO	10 492			
LAO	7 016			
MAO	7 068			
Leerlingwezen primair	3 948			
Leerlingwezen secundair	4 068			

Artikel 16.08 Agrarisch Praktijkschoolonderwijs

De uitgaven voor het agrarisch praktijkschoolonderwijs zijn gebaseerd op artikel 2.2.12 van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB).

Opbouw verplichtingen- en uitgavenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Verplichtingen 1996	Uitgaven 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	49 101	48 950
Stand Rekening 1996	49 866	49 788

Toelichting

De f 0,8 mln. meer uitgaven houdt voornamelijk verband met de stijging van de loonkosten in 1996.

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1000)

Artikelonderdeel	Verplichtingen		Uitgaven	
	Oorspronkelijk	Realisatie	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Rijksbijdrage				
- Exploitatie	39 402	41 206	39 402	41 206
- Huisvesting	5 269	4 822	5 118	4 743
- Uitkeringen na ontslag	2 050	1 408	2 050	1 408
02 Overige subsidies en uitgaven	2 380	2 430	2 380	2 431
Totaal	49 101	49 866	48 950	49 788

Volume-en Prestatiegegevens

De aantallen zijn gebaseerd op aantallen cursistweken (één leerling/student 5 dagen op een praktijkschool)

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
Aantal cursistweken	50 840	54 840
Ondersteunend en beheerspersoneel (o.b.p.)		
- Centrale directie		
(Adjunct)directeuren	9	9
- Instructie ondersteunend personeel:		
vast	34	34
variabel	149	149
Instructiepersoneel	272	272

Het aantal vierkante meters (bruto)vloeroppervlak dat in 1996 in gebruik was bij het agrarisch praktijkschoolonderwijs bedraagt: 49 646

1.3.2. Ontvangsten

10 ALGEMEEN

Artikel 10.01 Ontvangsten voor apparaat

Op dit artikel worden de ontvangsten voor door directies en diensten geleverde diensten en verrichte werkzaamheden verantwoord. Voorts worden op dit artikel ontvangsten in de sociale sfeer verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	21 205
Stand Rekening 1996	16 107

Toelichting

Bij de Grondkamers en de Kamer van de Binnenvisserij is sprake van lagere ontvangsten van resp. f 1,4 mln. en f 0,5 mln. Zie ook de prestatie- en volumegegevens terzake. Ook op de ontvangsten in de sociale sfeer is f 2,3 mln. minder ontvangen dan geraamd. Voorts is er door het achterblijven van het aantal verstrekte adviezen bij LASER minder ontvangen en zijn de inkomsten van de Raad voor het Kwekersrecht achtergebleven als gevolg van de nieuwe mogelijkheid om een Europees Kwekersrecht aan te vragen.

De onderverdeling in artikelonderdelen

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de ontvangsten (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Jaarcijzen en Griffierechten	7 614	6 566
02 Verrichte werkzaamheden	4 025	4 463
03 Overige	9 566	5 078
Totaal	21 205	16 107

De volume- en prestatiegegevens

De onderstaande volume- en prestatiegegevens geven een globale indruk van de werkzaamheden van de directie Juridische Zaken.

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
<i>01 Jaarcijzen en griffierechten</i>		
<i>Raad van het Kwekersrecht</i>		
- Aanvragen (Nederland)	1 600	1 010
- Aanvragen (UPOV en EU)	-	431
- Aantal toegewezen aanvragen met inschrijving in rassenregister	1 100	1 131
- Aanhangige rechten	4 750	5 331
- Bemiddeling Europese aanvragen	400	186
<i>Grondkamers</i>		
- Ter goedkeuring voorgelegde pachtovereenkomsten (artikel 5)	44 000	26 628

Omschrijving prestatie-eenheden	Raming 1996	Realisatie 1996
- Ter beoordeling voorgelegde verzoeken tot herziening tegen prestatie pachtovereenkomst (artikel 19)	4 000	3 654
- Eenmalige pacht	-	5 009
- Teelpacht	-	239
- Beheerpacht	-	25
- Overige voorgelegde zaken	2 000	702
<i>Centrale Grondkamer</i>		
- Beroepschriften art. 5 Pachtwet	-	6
- Beroepschriften art. 19 Pachtwet	-	17
- Overige Beroepschriften	-	10
<i>03 Overige</i>		
<i>Kamer van de Binnenvisserij</i>		
- Verzoeken tot goedkeuring van huurovereenkomsten visrecht	700	530
- Verzoeken toestemming tot uitgifte visvergunningen	1 000	649

Artikel 10.05 Overige ontvangsten

Dit artikel bevat ontvangsten die betrekking hebben op rente over verstrekte leningen en aflossing van aan ambtenaren verstrekte rentedragende en renteloze leningen.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	446
Stand Rekening 1996	-

11 INTERNATIONALE AANGELEGENHEDEN

Artikel 11.01 Ontvangsten voor apparaat

Op dit artikel zijn diverse ontvangsten verantwoord van de directie Internationale Zaken en het Institute for Land Reclamation and Improvement.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	520
Stand Rekening 1996	306

Toelichting

De ontvangsten op dit artikel zijn f 0,2 mln. lager uitgevallen. De voornaamste oorzaak hiervan is dat de ontvangsten van het Institute for Land Reclamation and Improvement niet in 1996 zijn afgestort, maar in 1997.

Artikel 11.02 Bijdrage van het LEF

Indien het saldo van het Landbouw-Egalisatiefonds, Afdeling A, positief is wordt op dit artikel de bijdrage van het fonds verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	–
Stand Rekening 1996	2 547

Toelichting

De ontvangsten op dit artikel zijn het gevolg van het positieve saldo van de Rekening van het Landbouw-Egalisatiefonds. Voor de toelichting zij verwezen naar de Rekening van het Landbouw-Egalisatiefonds.

Artikel 11.03 Overige ontvangsten

Op dit artikel worden de terugontvangen subsidievoorschotten van het Internationaal Agrarisch Centrum verantwoord. Daarnaast worden ontvangsten verantwoord die het gevolg zijn van de liquidatie van de buffervoorraad van de Internationale Cacao-overeenkomst (ICCO) welke ten goede komen aan de begroting van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	5 500
Stand Rekening 1996	6 256

Toelichting

In 1996 is f 0,7 mln. meer ontvangen. Deze hogere ontvangsten bestaan voornamelijk uit kostenvergoedingen, die vanuit de EU zijn ontvangen.

12 LANDBOUW

Artikel 12.01 Ontvangsten voor apparaat

Dit artikel bevat de verantwoording van ontvangsten voor verrichte werkzaamheden en de verkoop van publicaties door de directie Landbouw.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	1 204
Stand Rekening 1996	2 120

Toelichting

De ontvangsten op dit artikel zijn f 0,9 mln. hoger uitgevallen dan was

geraamd. Deze hogere ontvangsten vloeien voort uit uitvoeringskosten voor het Meerjarenplan Gewasbescherming die zijn doorberekend aan het Landbouwschap.

Artikel 12.02 Structuurverbetering

Op dit artikel worden de ontvangsten uit heffingen in het kader van het mestbeleid en de ontvangsten uit hoofde van EU-bijdragen aan structuurverbeteringsregelingen verantwoord. Daarnaast wordt de bijdrage van het Landbouwschap voor de uitvoering van het Meerjarenprogramma Gewasbescherming, alsmede de jaarlijkse aflossing door de Stichting Landelijke Mestbank van de renteloze lening voor het proefproject Mestopslagfaciliteitenplan op dit artikel verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	48 007
Stand Rekening 1996	37 001

Toelichting

De ontvangsten voor structuurverbetering zijn uiteindelijk f 11 mln. lager uitgevallen dan oorspronkelijk was geraamd. Het betreft hier een saldo van meer- en minderontvangsten op de diverse onderdelen.

De onderverdeling naar artikelonderdelen (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 EU-structuurfondsen	10 000	3 202
02 EU-begeleidende maatregelen	1 870	452
03 Bestemmingsheffingen	33 300	21 675
04 Overige	2 837	11 672
	48 007	37 001

Toelichting

01 EU-structuurfondsen

Op uitgavenartikel 12.02 Structuurverbetering zijn de uitgaven in het kader van de set-aside regeling lager uitgevallen. De regeling is gesloten in 1992 en de uitgaven die plaatsvinden in het kader van de regeling betreffen de uitfinanciering van reeds aangegane verplichtingen. Hiermee samenhangend zijn ook de ontvangsten van de Europese Unie lager uitgevallen.

02 EU-begeleidende maatregelen

Op dit onderdeel is de bijdrage van de Europese Unie f 1,4 mln. lager uitgevallen als gevolg van het feit dat:

- de Regeling zeldzame landbouwhuisdieren pas in 1997 zal worden goedgekeurd door de Europese Unie;
- de Regeling extensivering vleesstierenhouderij eerst in de loop van 1996 is geopend;

- pas eind 1996 een plan van aanpak voor de biologische landbouw gereed is gekomen.

Hiermee samenhangend zijn ook de uitgaven op uitgavenartikel 12.02 Structuurverbetering lager uitgevallen.

De ontvangsten ad f 0,4 mln. hebben betrekking op de EU-bijdrage voor de Regeling stimulering biologische productiemethode.

03 Bestemmingsheffingen

Onder invloed van de boycot van de overschotheffing mest door veehouders is er op dit onderdeel f 11,6 mln. minder ontvangen.

04 Overige

De hogere ontvangsten op dit onderdeel hebben betrekking op terugbetaalde subsidievoorschotten door de Stichting Landelijke Mestbank en de Stichting Borgstellingsfonds. De terugbetaling ad f 5 mln. door de Stichting Landelijke Mestbank betreffende afrekeningen van in 1991–1994 verstrekte subsidievoorschotten. Door de Stichting Borgstellingsfonds is in 1996 f 3,8 mln. terugbetaald. Het betreft een afrekening van in 1993–1995 teveel verstrekte voorschotten. Er was in deze jaren uiteindelijk minder nodig voor de betalingen aan het Borgstellingsfonds voor de instandhouding van het eigen vermogen. Met deze f 8,8 mln. ontvangsten was bij de indiening van de begroting 1996 geen rekening gehouden.

Artikel 12.03 Industrie en handel

De ontvangsten op dit artikel hebben betrekking op kosten voor vakbeurzen en tentoonstellingen. De door LNV ten behoeve van het bedrijfsleven gemaakte kosten worden doorberekend.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	947
Stand Rekening 1996	631

Toelichting

De organisatie van beurzen en tentoonstellingen wordt meer en meer door het bedrijfsleven uitgevoerd. Hierdoor is niet langer sprake van het doorbelasten van kosten aan het deelnemende bedrijfsleven. De uitgaven voor promotionele activiteiten op uitgavenartikel 12.03 Industrie en handel en de ontvangsten op het onderhavige artikel zijn daarom lager uitgevallen.

Artikel 12.04 Overige ontvangsten

Op dit artikel worden de ontvangsten verantwoord die voortvloeien uit de tarieven voor de registratie van bestrijdingsmiddelen.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	7 000
Stand Rekening 1996	6 761

Toelichting

Door het College Toelating Bestrijdingsmiddelen is in 1996 f 0,2 mln. minder ontvangen dan was geraamd. Dit is het gevolg van het feit dat een deel van de aanvragen tot registratie van bestrijdingsmiddelen op grond van de datum van indiening moest worden berekend op basis van oude tarieven.

13 NATUUR, GROENE RUIMTE EN RECREATIE**Artikel 13.01 Ontvangsten apparaat**

Op dit artikel worden de ontvangsten verantwoord van de directies Natuurbeheer, Groene Ruimte en Recreatie en de Dienst Landelijk Gebied (voorheen de dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden).

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	610
Stand Rekening 1996	3 463

Toelichting

In verband met opdrachten die voor derden zijn uitgevoerd, is sprake van hogere ontvangsten. Op sommige vestigingsplaatsen in het land is ook door derden gebruik gemaakt van de voorhanden zijnde huisvesting en voorzieningen. De hiermee samenhangende hogere uitgaven zijn doorberekend, hetgeen heeft geleid tot hogere ontvangsten.

Artikel 13.02 Verkopen

De ontvangsten op dit artikel hangen samen met de opbrengsten uit verkopen van gronden en opstallen van het Staatsbosbeheer.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	1 500
Stand Rekening 1996	2 730

De onderverdeling naar artikelonderdelen (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Verkoop gronden en opstallen	1 500	2 730
02 Overige	-	-
Totaal	1 500	2 730

Toelichting

01 Verkoop gronden en opstallen

Als gevolg van extra verkoop van gronden en gebouwen is f 1,2 mln. meer ontvangen dan oorspronkelijk was geraamd.

Artikel 13.03 Inrichting

De ontvangsten op dit artikel betreffen landinrichtingsrente, bijdragen van derden en diverse ontvangsten in het kader van landinrichting en ontvangsten van de Europese Unie.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	156 123
Stand Rekening 1996	167 103

Toelichting

Voornamelijk als gevolg van hogere ontvangsten landinrichtingsrente (f 7,2 mln.) geïnd door de belastingdienst en extra bijdragen van derden (f 7,5 mln.) in landinrichtingsprojecten is de realisatie op dit artikel hoger dan oorspronkelijk geraamd.

De onderverdeling naar artikelonderdelen (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Landinrichtingsrente	85 400	92 617
02 Bijdragen van derden	55 900	63 351
03 Diverse ontvangsten	1 473	4 306
04 EU-Structuurfondsen	5 000	0
05 EU-Begeleidende maatregelen	8 350	6 829
Totaal	156 123	167 103

Toelichting

03 Diverse ontvangsten

De hogere ontvangsten op dit onderdeel hangen samen met de afkoop van Stadsmeijerrechten door belanghebbende.

04 EU-Structuurfondsen

In 1996 zij geen EU-ontvangsten gerealiseerd voor de uitvoering van inrichtingswerkzaamheden in de zogenaamde 5-b gebieden.

05 EU-Begeleidende maatregelen

De lagere ontvangsten op dit onderdeel hangen samen met de lagere uitgaven voor de SBL-regeling.

Artikel 13.04 Beheer

Op dit artikel zijn beheersontvangsten van het Staatsbosbeheer en EU-ontvangsten voor relatienota-beheersovereenkomsten (begeleidende maatregelen Mac Sharry) opgenomen.

Opbouw ontvangstramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	52 920
Stand Rekening 1996	57 710

Toelichting

Voornamelijk door de groei van het areaal bij Staatsbosbeheer zijn de inkomsten uit de verkoop van hout en natuurproducten gestegen. Daarnaast zijn de ontvangsten gestegen door nieuwe activiteiten (zoals verhuur vakantiewoningen in de natuur) en door hogere bijdragen van derden voor projecten.

De onderverdeling naar artikelonderdelen (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Staatsbosbeheer	44 782	49 526
02 EU-begeleidende maatregelen	8 138	8 184
Totaal	52 920	57 710

Artikel 13.05 Overige ontvangsten

Het artikel bevat de raming en verantwoording van de ontvangsten uit de verkoop van jachtakten en diverse ontvangsten op het terrein van recreatie, bos en natuur.

Opbouw ontvangstramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	4 233
Stand Rekening 1996	6 747

Toelichting

De bijdragen van andere ministeries voor het kaderplan natuur- en milieu-educatie waren in de ontwerp-begroting nog niet opgenomen. In

de loop van het jaar zijn deze bijdragen verwerkt, zodat de realisatie hoger is uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd.

De onderverdeling naar artikelonderdelen (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Jachtakten	2 272	2 543
02 Diversen	1 961	4 204
Totaal	4 233	6 747

14 VISSERIJEN

Artikel 14.01 Ontvangsten voor apparaat

Op dit artikel worden de ontvangsten van de directie Visserij verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	0
Stand Rekening 1996	56

Toelichting

De ontvangsten op dit artikel hangen samen met de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW); in de ontwerp-begroting waren deze niet geraamd.

Artikel 14.02 Overige ontvangsten

Op dit artikel worden onder andere de opbrengsten verantwoord die samenhangen met de verhuur van oester-, mossel-, verwater- en fondspcelen.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	6 370
Stand Rekening 1996	7 388

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Privaat-en publiekrechtelijke vergunningen	6 320	7 256
02 Diverse ontvangsten	50	132
	6 370	7 388

Toelichting

01 Privaatrechtelijke en publiekrechtelijke vergunningen

In 1995 is een deel van de huuropbrengsten van mosselpercelen niet gerealiseerd. Deze extra ontvangsten ad f 1,9 mln. zijn in 1996 gerealiseerd. Daarentegen is van de oorspronkelijke taakstelling voor 1996 f 0,9 mln. niet ontvangen.

De prestatie- en volumegegevens

De ontvangsten voor privaat- en publiekrechtelijke vergunningen kunnen als volgt worden onderverdeeld.

(Bedragen x f 1 000)	Oorspronkelijk 1996	Realisatie 1996
- Mosselpercelen	4 485	5 499
- Verwater- en fondspcelen	200	172
- Oesterpcelen	420	1 084
- Oostervisserij vrije gronden	945	0
- Visrechten binnervisserij	270	501
	6 320	7 256

15 MILIEU, KWALITEIT EN GEZONDHEID

Artikel 15.01 Ontvangsten voor apparaat

Op dit artikel worden de ontvangsten van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees, de ontvangsten van de directie Milieu, Kwaliteit en Gezondheid en de ontvangsten van het Bureau Registratie Diergeneesmiddelen verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	138 239
Stand Rekening 1996	125 771

De onderverdeling naar artikelonderdelen van de verplichtingen en uitgaven (x f 1 000)

Artikelonderdeel	Ontvangsten	
	Oorspronkelijk	Realisatie
01 Diergeneesmiddelenregistratie	3 620	3 103
02 Keuringsgelden Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees	133 060	120 041
03 Diverse ontvangsten	1 559	2 627
	138 239	125 771

Toelichting

01 Diergeneesmiddelenregistratie

Het Bureau Registratie Diergeneesmiddelen wordt geconfronteerd met een teruglopend aantal aanvragen tot registratie van diergeneesmiddelen. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat registratie van diergeneesmiddelen

steeds vaker in Europees verband plaatsvindt, waardoor diergeneesmiddelen slechts in één lidstaat behoeven te worden geregistreerd. De Europese registraties worden verricht door het voor dit doel opgerichte European Agency for the Evaluation of Medicinal Products Veterinary Medicines Evaluation Unit (EMA). Daarnaast is er ook een tendens waar te nemen van fusies in de diergeneesmiddelenindustrie waardoor minder registraties worden aangevraagd.

02 Keuringsgelden Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees

Het aantal keuringen in de roodvlees- en varkenssector is in 1996 teruggelopen. Dit wordt mede veroorzaakt door de BSE-problematiek. De afname in slachtaanbod veroorzaakt een inkomstenvermindering van ca. f 7 mln. Bovendien is vertraging opgetreden in de aanpassing van de keuringstarieven. Oorspronkelijk was voorzien dat een tariefsverhoging per 1 januari 1996 zou worden ingevoerd. Door verschillende oorzaken is deze verhoging per 1 september jl. ingevoerd. Deze vertraging heeft geresulteerd in een inkomstenderving van ca. f 6 mln.

03 Diverse ontvangsten

De realisatie is f 1,0 mln hoger uitgevallen dan oorspronkelijk geraamd. De meerontvangsten worden grotendeels veroorzaakt door een hogere doorberekening van kosten aan derden in verband met het beheer van het gebouw van de centrale directie van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees.

De volume- en prestatiegegevens

De volume- en prestatiegegevens geven een onderbouwing van de ontvangsten van de Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees.

Omschrijving	Raming 1996	x f 1 mln.	Realisatie 1996	x f 1 mln.
<i>02 Keuringsgelden Rijksdienst voor de keuring van Vee en Vlees</i>				
Alle aantallen zijn per 1 000 Tarieven zijn in guldens				
Vleeskeuring				
- Aantal bezoeken	240		210	
Gemiddeld starttarief per bezoek	24,58	5,9	40,71	8,5
- Slachtkeuring:				
Aantal varkens	19 300		18 452	
Gemiddeld tarief per dier	2,70	52,2	2,47	45,5
Aantal overige dieren	3 300		3 132	
Gemiddeld tarief per dier	10,12	33,4	7,88	24,7
Aantal stuks pluimvee	419 000		471 238	
Gemiddeld tarief per 1 000 dieren	36,04	15,1	26,63	12,6
- Uitsnijderijen, koel en vries- huizen:				
Aantal kwartieren	610		574	
Gemiddeld tarief per kwartier	22,30	13,6	23,28	13,4
In- aan en uitvoer				
- Invoerkeuring van vlees:				
Aantal tonnen	240		229	
Gemiddeld tarief per ton/stuks	16,25	3,9	15,71	3,6
- Uitvoerkeuring varkens en overige dieren:				
Aantal kwartieren	215		197	
Gemiddeld tarief per kwartier	32,55	7,0	37,33	7,4
Werkzaamheden op verzoek				
- Viskeuring:				
Aantal kwartieren	25		34	
Gemiddeld tarief per kwartier	64	1,6	49,63	1,7
- Aantal certificaten (incl. vis)	50		123	
Gemiddeld tarief per certifi- caat	8,00	0,4	10,17	1,2
Correctie facturering/ kasrealisatie				
Terugbetaling keurlonen				1,4
Totaal		133,1		120,0

Artikel 15.03 Gezondheid en Kwaliteitszorg

Op dit artikel zijn de aan het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport doorberekende kosten van de Voedingsraad en van het Voorlichtingsbureau voor de Voeding opgenomen. Tevens zijn de EU-ontvangsten in verband met de problematiek van de zoönose Bovine Spongiforme Encephalopathie (BSE) op dit artikel verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	875
Stand Rekening 1996	46 205

Toelichting

De EU-ontvangsten in verband met de zoönose Bovine Spongiforme Encephalopathie (BSE) zijn op dit artikel verantwoord en bedragen f 45,5 mln. (zie hiertoe de toelichting bij uitgavenartikel 15.03).

16 WETENSCHAP EN KENNISOVERDRACHT

Artikel 16.02 Diverse ontvangsten onderzoek

Op dit artikel zijn de ontvangsten van de Dienst Landbouwkundig Onderzoek en Rijksinstituten opgenomen, alsmede de bijdrage uit het Fonds economische structuurversterking.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	41 296
Stand Rekening 1996	50 547

Toelichting

Op dit artikel is f 9,3 mln. meer ontvangen dan was geraamd. Dit bedrag kan globaal als volgt worden toegelicht.

Van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen is f 2,2 mln. ontvangen als bijdrage in de nieuwbouw van de Hogere Agrarische School te Leeuwarden. De uitgaven hiervoor in 1995 waren vanuit het budget van Praktijkonderzoek voorgefinancierd. De huidige ontvangsten komen derhalve ten goede aan het budget van Praktijkonderzoek. Uit het Fonds economische structuurversterking is in verband met versnelde uitvoering van projecten in dit kader f 1,4 mln. extra ontvangen. Als gevolg van een verrekening van in eerdere jaren te veel betaalde subsidievoorschotten zijn door de stichtingen van het Landbouwkundig Onderzoek en door de Proefstations extra ontvangsten gerealiseerd van f 6,7 mln.

Tenslotte is uit het restant van de zogenaamde opkoopgeldten f 1,3 mln. ontvangen voor de bouw van een melkveeaccomodatie bij het Proefstation voor de Rundveehouderij, waarvan de uitgaven op uitgavenartikel 16.03 zijn verantwoord. De ontvangsten van de rijksdiensten van het wetenschappelijk onderzoek zijn f 2,3 mln. lager uitgevallen dan was geraamd.

Artikel 16.03 Diverse ontvangsten onderwijs

Op dit artikel zijn onder meer de terugontvangen subsidievoorschotten verantwoord.

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	4 999
Stand Rekening 1996	10 405

Toelichting

De meerontvangsten ten opzicht van de oorspronkelijke begroting

bedragen f 5,4 mln. Deze meerontvangsten houden vnl. verband met een hoger bedrag aan terugontvangen subsidievoorschotten (f 4,5 mln) alsmede meer bijdragen van de Europese Unie voor cursussen in het kader van het MacSharry-landbouwbeleid dan waren geraamd (f 0,9 mln.).

Artikel 16.04 Bedrijfsontwikkeling

Opbouw ontvangstenramingen vanaf de stand ontwerp-begroting (x f 1 000)

	Ontvangsten 1996
Stand ontwerp-begroting 1996	7 000
Stand Rekening 1996	1 011

Toelichting

De f 6,0 mln. lagere ontvangsten zijn het gevolg van de verminderde belangstelling voor demo-projecten (zie uitgavenartikel 16.04), waardoor ook de bijdrage van de EU lager uitvalt.

2 DE SALDIBALANS PER 31 DECEMBER 1996

Hoofdstuk 2.1 bevat de saldibalans, hoofdstuk 2.2 bevat de toelichting op de saldibalans en hoofdstuk 2.3 bevat de staat van garantieverplichtingen.

2.1 DE SALDIBALANS

In de saldibalans van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij zijn de intra-comptabele balanscategorieën boven de scheidingslijn en de extra-comptabele balanscategorieën onder de scheidingslijn weergegeven.

Saldibalans per 31 december 1996		(bedragen x f 1 000)	
	Omschrijving	Debet	Credit
1.	Uitgaven t.l.v. van de begroting 1995	3 224 140	
1a.	Uitgaven t.l.v. de begroting 1996	3 220 482	
2.	Ontvangsten t.g.v. de begroting 1995		498 736
2a.	Ontvangsten t.g.v. de begroting 1996		550 869
3.	Liquide middelen	18 307	
4.	Rekening courant Financiën		5 824 316
4a.	Rekening courant Kabna	52 324	
4b.	Rekening courant LEF	385 013	
5.	Uitgaven buiten begrotingsverband	19 733	
6.	Ontvangsten buiten begrotingsverband		46 078
8.	Extra Comptabele Vorderingen	2 384 156	
8a.	Tegenrekening Extra Comptabele vorderingen		2 384 156
10.	Voorschotten	2 826 811	
10a.	Tegenrekening voorschotten		2 826 811
11.	Openstaande verplichtingen		3 192 590
11a.	Tegenrekening openstaande verplichtingen	3 192 590	
12.	Deelnemingen	5 409	
12a.	Tegenrekening deelnemingen		5 409
	Totaal	15 328 965	15 328 965

2.2 DE TOELICHTING OP DE SALDIBALANS

2.2.1 Algemeen

De balansposten zijn bepaald en gewaardeerd conform de geldende voorschriften die zijn ontleend aan de Comptabiliteitswet. Indien van de geldende voorschriften wordt afgeweken, wordt dit nader toegelicht.

Conform het gestelde in de Regeling Departementale Begrotingsadministratie (RDB) zijn geen tussenrekeningen en rekening-courantverhoudingen met dienstonderdelen opgenomen. Zo zijn de

rekening-courantverhoudingen met de dienstonderdelen verdeeld over de liquide middelen.

2.2.2 Toelichting per balanspost (bedragen x f 1 000)

Balanspost 1. Uitgaven ten laste van de begroting 1995 **3 224 140**

De uitgaven van dienstjaar 1995 komen overeen met de rekening over dit dienstjaar.

De verrekening met het Ministerie van Financiën is nog niet geëffectueerd.

Balanspost 1a. Uitgaven ten laste van de begroting 1996 **3 220 482**

De uitgaven 1996 komen overeen met de rekening en zijn artikelgewijs gespecificeerd in kolom 5 (realisatie) van de rekening van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV), onderdeel verplichtingen en uitgaven.

Balanspost 2. Ontvangsten ten gunste van de begroting 1995 **498 736**

De ontvangsten van het dienstjaar 1995 komen overeen met de rekening over dit dienstjaar.

De verrekening met het Ministerie van Financiën is nog niet geëffectueerd

Balanspost 2a. Ontvangsten ten gunste van de begroting 1996 **550 869**

De ontvangsten 1996 komen overeen met de rekening en zijn artikelgewijs gespecificeerd in kolom 5 (realisatie) van de rekening van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (XIV), onderdeel ontvangsten.

Balanspost 3. Liquide Middelen **18 307**

De rekening liquide middelen is onder andere samengesteld uit de saldi van de kasbeheerders, de aan de kasvoorschothouders verstrekte gelden, alsmede overlopende posten ten gevolge van het niet uitvoeren van de saldoregulatie van het betalingsverkeer per 31 december 1996.

Balansposten 4., 4a. en 4b. Rekening-Courant **5 386 979**

Deze rekening geeft de vordering- en schuldverhouding weer tussen het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en het Ministerie van Financiën, het Landbouw-Egalisatiefonds en het Kabinet voor Nederlandse Antilliaanse en Arubaanse Zaken.

Balanspost 5. Uitgaven buiten begrotingsverband **19 733**

Onder de uitgaven buiten begrotingsverband zijn de bedragen opgenomen die niet ten laste van de begroting behoeven te worden gebracht. Dit omdat enerzijds de verwachting bestaat dat deze uitgaven met derden kunnen worden verrekend en anderzijds omdat deze uitgaven behoren bij activiteiten die niet tot de taakuitoefening van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij worden gerekend.

Uitgaven buiten begrotingsverband

Hoofdbeleidsterrein	Totaalbedrag
10 Algemeen	7 296
12 Landbouw	6 129
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	4 700
16. Wetenschap en Kennisoverdracht	1 608
Totaal	19 733

Deze uitgaven zullen naar verwachting in 1997 worden verrekend.

Toelichting:

Algemeen

Specificatie

	Bedrag
Werkgeverslasten december 1996	3 641
Nationale Voedselhulp (VIB)	1 002
Door te berekenen huisvestingskosten	513
Diversen	2 140
	7 296

Landbouw

Deze balanspost betreft gerealiseerde subsidieuitgaven van de Demo-regeling met de daarop ontvangen bijdragen van de Europese Unie.

Natuur, Groene Ruimte en Recreatie

In dit onderdeel zijn de uitgaven in het kader van de Regeling Snelgroeiend Bos opgenomen. Deze uitgaven worden verrekend met het Ministerie van Economische Zaken.

Overige hoofdbeleidsterreinen

De bedragen op de overige hoofdbeleidsterreinen betreffen veelal uitgaven die in het kader van de uitvoering van het beleid met derden zullen worden verrekend.

Balanspost 6. Ontvangsten buiten begrotingsverband **46 078**

Specificatie

Hoofdbeleidsterrein	Totaalbedrag
10 Algemeen	37 347
11 Internationale Aangelegenheden	5 307
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	2 141
14 Visserij	896
16 Wetenschap en Kennisoverdracht	387
Totaal	46 078

De ontvangsten zullen naar verwachting in 1997 worden verrekend.

Toelichting

Algemeen

Specificatie

	Bedrag
Af te dragen loonheffing en sociale premies	34 550
Diversen	2 797
	37 347

Internationale aangelegenheden

Op deze balanspost worden de ontvangen gelden in het kader van de EOGFL-projecten van Europese Unie (VO 866/90) verantwoord. De uitgaven van deze projecten worden in mindering gebracht op de ontvangsten.

Natuur, Groene Ruimte en Recreatie

Deze balanspost betreft diverse bedragen betreffende landinrichtingsprojecten die verrekend worden met derden.

Visserij

Op deze balanspost worden de ontvangsten van de Europese Unie verantwoord betreffende de EOGFL-projecten (Pesca). Hierop worden de uitgaven in mindering gebracht.

Wetenschap en Kennisoverdracht

De Nationale Raad voor Landbouwkundig Onderzoek heeft gelden van derden ontvangen voor de uitvoering van diverse projecten. De realisatie van de uitgaven wordt ook op deze balanspost verantwoord.

Balanspost 8. Extra Comptabele Vorderingen 2 384 156

De extra comptabele vorderingen hebben betrekking op nog te ontvangen middelen, welke voortvloeien uit uitgaven die ten laste van de begroting zijn gebracht en nog met derden zullen worden verrekend, alsmede in rekening gebrachte keuringengelden of opgelegde mestheffingen.

Hoofdbeleidsterreinen	Totaalbedrag	waarvan < 1 jaar
10 Algemeen	38 853	27 842
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	2 314 707	121 415
15 Milieu, Kwaliteit en Gezondheid	12 871	12 871
16 Wetenschap en Kennisoverdracht	4 780	4 780
Leningen	12 945	
Totaal	2 384 156	

Toelichting:

Algemeen

Specificatie

	Bedrag
Bureau Heffingen: debiteuren in het kader van de mestheffing	20 672
LASER: vorderingen als gevolg van het uitvoeren van diverse regelingen	8 012
De post diversen betreft voornamelijk betalingen aan personeel die verre- kend moeten worden	10 169
	38 853

Natuur, Groene Ruimte en Recreatie

Het saldo bestaat voornamelijk uit een langlopend renteloos voorschot van f 782,83 mln. dat bestaat uit het saldo van de financiering aan het Bureau Beheer Landbouwgronden. Daarnaast is er een bedrag ad f 1 507,31 mln nog te vorderen uit hoofde van Landinrichtingsrenten, welke in het algemeen in 26 jaar worden geïnd.

Een bedrag ad f 782,83 mln betreft het saldo van de financiering aan het Bureau Beheer Landbouwgronden.

Staatsbosbeheer heeft een bedrag van f 4,33 mln te vorderen. Dit hangt samen met de verkoop van hout en andere producten.

Milieu, Gezondheid en Kwaliteit

Door de Rijksdienst voor de Keuring van Vee en Vlees worden keuringen verricht bij het bedrijfsleven. Het saldo ad f 12,87 mln betreft openstaande facturen.

Wetenschap en Kennisoverdracht

Inzake onderzoeken, monitoring, analyses en contract research voor derden is nog een bedrag te vorderen van f 4,78 mln.

Leningen

De door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij verstrekte geldleningen (niet zijnde voorschotten) worden, conform het gestelde in de RDB, afzonderlijk weergegeven.

Leningen

Hoofdbeleidsterrein	Totaalbedrag
12 Landbouw	8 545
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	4 400
Totaal	12 945

Toelichting

Landbouw

Aan de Stichting Landelijke Mestbank zijn in 1988 en 1989 twee renteloze leningen verstrekt voor het proefproject Mestopslagfaciliteiten. Deze leningen worden gedurende 9 jaar, ingaande 1 januari 1992 tot en met 2000, in jaarlijks gelijkblijvende termijnen terugbetaald.

Natuur, Groene Ruimte en Recreatie

Aan de NV Vuil Afvoer Maatschappij (V.A.M.) is in 1979 een achtergestelde lening verstrekt ad f 4,4 mln.

Balanspost 10. Voorschotten

2 826 811

Onder voorschotten wordt verstaan de vooruit verstrekte gelden, welke op 31 december 1996 nog niet waren verrekend

Voorschotten

Hoofdbeleidsterrein	Totaalbedrag
10 Algemeen	51 157
11 Internationale Aangelegenheden	32 900
12 Landbouw	196 056
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	251 778
14 Visserij	521
15 Milieu, Gezondheid en Kwaliteit	83 255
16 Wetenschap en Kennisoverdracht	2 211 144
Totaal	2 826 811

Toelichting

Algemeen

Er is een bedrag ad f 0,28 mln als voorschot vastgelegd met betrekking tot depositobedragen PTT.

Post-actieven

De declaraties voor de post-actieven ad f 42,30 mln. zijn als voorschot aan USZO voldaan en in de extracomptabele voorschottenadministratie opgenomen. Ter oplossing van de M&O-problematiek, die inherent is aan de uitvoering van deze regelingen, zal USZO het tot en met 1995 gevoerde beleid voor deze regelingen continueren. De definitieve vaststelling zal plaatsvinden op grond van de jaarstukken van USZO en de bijbehorende accountantsverklaring.

Subsidievoorschotten

De posten op de overige beleidsterreinen zijn in het algemeen voorschotten op nog definitief vast te stellen subsidies. Vaststelling vindt hoofdzakelijk plaats nadat de definitieve afrekeningen met de daarbij behorende accountantsrapporten zijn ingediend. Daarbij vindt afboeking van de voorschotten plaats.

Balanspost 11. Openstaande verplichtingen**3 192 590**

Het saldo van de openstaande betalingsverplichtingen per 31 december 1996 is opgebouwd uit de in het jaar 1996 aangegane verplichtingen, alsmede de in de voorgaande jaren aangegane nog lopende verplichtingen welke niet tot een uitgave in het dienstjaar 1996 hebben geleid.

Openstaande verplichtingen

Hoofdbeleidsterreinen	Stand per 1-1-1996	Realisatie +	Negatieve bijstelling –/–	Uitgaven –/–	Stand per 31-12-1996
10 Algemeen	2 843	323 628	320	323 070	3 081
11 Internationale Aangelegenheden	4 671	57 556	107	59 032	3 088
12 Landbouw	164 550	150 023	6 360	146 888	161 325
13 Natuur, Groene Ruimte en Recreatie	2 352 425	1 115 221	121 631	1 007 119	2 338 896
14 Visserij	809	20 505	0	20 748	566
15 Milieu, Gezondheid en Kwaliteit	33 666	300 069	1 911	306 563	25 261
16 Wetenschap en Kennisoverdracht	117 017	1 365 051	12 178	1 357 063	112 827
Subtotaal	2 675 981	3 332 053	142 507	3 220 483	2 645 044
Garanties	485 130	20 000	16 461	0	488 669
Buiten begrotingsverband	29 375	39 289	1 138	8 649	58 877
Totaal	3 190 486	3 391 342	160 106	3 229 132	3 192 590

Toelichting

Waarderingsgrondslag van de verplichtingen

Natuur, Groene Ruimte en Recreatie

Om gevolg te geven aan constatering van de Algemene Rekenkamer en de departementale Accountantsdienst inzake de actualiteit van de verplichtingenstand is in 1995 een aanvang gemaakt met het herzien van de Rijksbijdrage toezeggingen.

Het uitvoeren van de herzieningen legt een aanzienlijk beslag op de personele capaciteit van LBL. De vertraging is mede veroorzaakt door een verandering in het formele goedkeuringstraject van rijksbijdrage toezeggingen.

In 1996 heeft de actualisatie geleid tot een neerwaartse bijstelling van de verplichtingenstand met circa f 80 mln. In 1997 en 1998 zullen de herzieningen leiden tot een verlaging van nog eens circa f 180 mln. Naar verwachting zal de actualisatie begin 1998 zijn voltooid.

Wetenschap en Kennisoverdracht

Het recht op onderwijssubsidies ligt vast in de basiswet. Indien de subsidiabelen aan de in de basiswet gestelde criteria en voorwaarden voldoen, kan subsidie niet worden onthouden. De uitgaven op dit artikel betreffen over het algemeen lump-sum vergoedingen. Verplichtingen worden op grond van genoemde wet per 01–01 opgebouwd en op grond van dezelfde wet per 31–12 af gerekend.

Ter nadere toelichting op de interpretatie van het begrip verplichtingen bij de Rijksstichtingen voor Landbouwkundig Onderzoek wordt het volgende opgemerkt:

– Van essentieel belang voor de benadering van de verplichtingenproblematiek in het onderhavige geval is het feit dat het personeel in rijksdienst is en aan de stichtingen ter beschikking wordt gesteld. De betreffende uitgaven worden afzonderlijk verantwoord. Aan het verplichtingenbegrip wordt hierbij op dezelfde wijze inhoud

gegeven als in het geval van de algemene personeels- uitgaven van het Ministerie, te weten Kas=Verplichtingen.

– De materiële uitgaven van de Stichtingen worden door het Ministerie van LNV gesubsidieerd. Hierop worden de baten in mindering gebracht. Eén en ander vindt plaats op basis van een vooraf goedgekeurd werkplan, met bijbehorende exploitatiebegroting. De toezegging op het gebied van de subsidiëring van het exploitatiesaldo voor een begrotingsjaar wordt als verplichting vastgelegd.

Garanties

Voor de samenstelling wordt verwezen naar paragraaf 2.3 De staat van garantieverplichtingen.

Buiten begrotingsverband

De uitgaven van de verplichtingen buiten begrotingsverband worden verantwoord op uitgaven c.q. ontvangsten buiten begrotingsverband. Het saldo dat in de balans wordt opgenomen betreft de gerealiseerde uitgaven minus de ontvangen bijdragen van derden.

Een deel van de verplichtingen wordt in ecus gewaardeerd. In de saldibalans zijn de ecu-verplichtingen gewaardeerd in guldens tegen de middenkoers van de ecu per balansdatum (f 2,16).

Balanspost 12. Deelnemingen

5 409

Het verwerven van aandelen door de Staat in privaatrechtelijke ondernemingen wordt conform de RDB, tegen de oorspronkelijke aankooprijks extra-comptabel vastgelegd.

De deelneming betreft de NV Vuil Afvoer Maatschappij (V.A.M.).

2.3 DE STAAT VAN GARANTIE-VERPLICHTINGEN

Garantie verplichtingen per 31 december 1996

Artikel	a) ten behoeve van b) aan	Ingangsdatum	Looptijd in jaren	Maximaal verleend	Lopende verplich- ting
12.05	a) Stichting Borgstellingsfonds			175 000	110 147
13.06	a) Rente en aflossingen van leningen, inzake aankoop van natuurgebieden en landschap- pen				
	b) AEGON	22-05-95	30	7 000	6 929
	b) AMEV	16-05-94	30	11 314	10 242
	b) St. Notarieel Pensioenfonds	20-06-94	20	18 618	17 707
		01-12-92	30	12 000	11 625
	b) St. Pensioenfonds Rabobankorg.	30-03-96	30	4 000	3 857
		17-08-93	30	3 500	3 367
	b) Alg. Spaarbank voor Nederland	08-04-92	30	8 000	7 702
		05-06-92	30	10 000	9 628
		05-07-94	7	2 405	1 818
	b) Alg. sociaal fonds voor de grafische bedrij- ven	20-11-87	30	4 000	3 543
		20-11-87	30	2 000	1 772
	b) Internationale Nederlanden	30-10-92	30	2 000	1 920
		27-05-93	30	4 000	3 858
		04-11-93	30	10 000	9 601
		17-02-94	30	12 000	11 681
		20-05-94	19	10 000	9 433
		21-04-94	18	12 952	12 138
		12-12-94	30	5 000	4 906
	b) Algemeen burgerlijk pensioenfonds	30-09-95	30	5 000	4 946
		31-03-95	30	9 000	8 921
		15-08-88	15	6 717	3 634

Artikel	a) ten behoeve van b) aan	Ingangsdatum	Looptijd in jaren	Maximaal verleend	Lopende verplich- ting
		17-08-88	12	9 319	3 943
		17-08-88	13	7 262	3 536
		15-08-88	15	7 615	4 474
		15-11-88	15	8 615	5 134
		15-09-88	15	9 192	5 400
		15-04-92	20	19 656	17 822
		21-04-92	20	18 900	17 137
		08-02-85	30	15 000	12 723
		08-02-86	30	15 000	13 082
		02-07-87	30	10 000	8 710
		01-08-88	10	5 000	1 266
		05-11-88	10	10 000	2 527
		15-01-89	15	4 589	2 998
		05-04-89	20	13 836	10 927
		05-07-89	15	8 541	5 661
		15-07-89	15	8 449	5 560
		30-06-89	30	6 000	5 509
		31-12-89	30	6 000	5 532
		16-07-90	30	6 000	5 682
		30-01-91	30	7 000	6 705
		08-07-91	30	7 000	6 681
		10-09-91	30	6 000	5 736
		27-05-94	30	7 000	6 851
		15-09-94	30	8 000	7 839
		20-05-94	19	8 249	7 797
		24-01-96	30	10 000	10 000
		28-03-96	30	10 000	10 000
	a) Nederlandse Draf- en Rensport	1995		7 000	7 000
	Subtotaal artikel			418 729	355 460
15.04	a) NV Vuilafvoer Maatschappij (VAM)				
	b) ING bank	01-01-72	30	1 500	621
		21-04-70	30	3 500	1 076
		01-08-70	30	1 500	465
		11-06-69	30	2 000	440
		24-11-72	25	1 400	112
	b) Nederlandse Waterschapsbank	28-05-74	25	400	139
	b) AMEV	16-02-87	10	2 000	400
	Subtotaal artikel			12 300	3 253
16.09	a) Gebouwen en terreinen voor gesubsidieerde scholen Agrarisch onderwijs			103 207	18 817
	a) Gebouwen Stichting Studentenhuisvesting in Deventer			1 650	992
	Subtotaal artikel			104 857	19 809
	Totaal generaal			710 886	488 669

3 FINANCIËLE VERANTWOORDING 1996 AGENTSCHAP PLANTENZIEKTENKUNDIGE DIENST

3.1 Algemeen

De Plantenziektenkundige Dienst (PD) heeft tot taak om ziekten en plagen in de plantaardige sector te weren en waar mogelijk te helpen beheersen en bestrijden.

Als beginselen gelden daarbij een duurzame, concurrerende en veilige land- en tuinbouw, een ongestoord handelsverkeer en behoud van het Nederlandse landschap.

Door ziekten en plagen zoveel mogelijk te voorkomen en te beperken wordt gestreefd naar minder gebruik en mindere afhankelijkheid van chemische bestrijdingsmiddelen.

Voor de PD was 1996 het derde jaar als agentschap binnen het ministerie van LNV.

Zoals afgesproken bij de start van het agentschap is eind 1996 begonnen met de evaluatie van de agentschapstatus voor de PD over de eerste drie jaren. Deze evaluatie zal in het voorjaar 1997 zijn afgerond en als bijlage worden toegevoegd aan de begroting 1998.

In 1996 is verder gewerkt aan de ontwikkeling van de bestuurlijke informatievoorziening van het agentschap PD. Bij de implementatie van het nieuwe financiële informatiesysteem is veel aandacht besteed aan de integratie van diverse informatiestromen binnen dit systeem. Hiermee wordt aan de integraal manager een adequate ondersteuning geboden bij de sturing en verantwoording.

Veranderende werkwijzen en de voortschrijdende automatisering noopten tot het actualiseren van de administratieve organisatie en een adequate informatiebeveiliging. Hiertoe zijn in 1996 twee projectgroepen van start gegaan onder leiding van één stuurgroep. Inmiddels is de administratieve organisatie op hoofdlijnen beschreven en zal medio 1997 voldaan worden aan het Voorschrift Informatiebeveiliging Rijksdienst (VIR).

Aan het in 1994 ontwikkelde kwaliteitsbeleid is in 1996 verder vormgegeven. Het kwaliteitsproject met als doel de PD als inspectie-instelling te laten erkennen door de Raad voor Accreditatie (STERIN) zal in 1997 worden afgerond. Dit heeft betrekking op de door de PD uitgevoerde inspecties van import- en exportzendingen.

Het jaar 1996 stond voor de PD vooral in het teken van activiteiten waar het profijtbeginsel op van toepassing is. Dit betrof o.a. activiteiten in het kader van de quarantaineziekte bruinrot in aardappelen maar ook bijv. het College voor de Toelating van Bestrijdingsmiddelen (CTB) verleende meer opdrachten door het project versnelde herbeoordeling milieukritische stoffen. Het aantal exportinspecties nam toe en er was een hausse in de afgifte van vergunningen gewasbescherming. Hierdoor is de opbrengst derden in 1996 met 52% toegenomen ten opzichte van 1995. Ondanks de hieruit voortvloeiende hogere kosten steeg het positief saldo ten opzichte van 1995.

De waardering en resultaatbepaling heeft plaatsgevonden met inachtneming van algemene beginselen van voorzichtigheid, toerekening aan periodes, continuïteit en bestendige gedragslijn.

In beginsel luiden alle bedragen tegen nominale waarde en/of op basis van historische uitgaafprijzen.

3.2 De Balans van het Agentschap Plantenziektenkundige Dienst per 31 december 1996

Bedragen (x f 1 000,-)	31-12-1996	1-1-1996
Activa		
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	198	283
Materiële vaste activa		
– Grond en gebouwen	pm	pm
– Installaties en inventaris	1 172	1 341
– Computer apparatuur	677	483
	2047	2 107
Vlottende activa		
Voorraden	pm	pm
Debiteuren	6 669	5 331
Nog te ontvangen	123	207
Liquide middelen	7189	4778
	13 981	10 316
Totaal activa	16 028	12 423
Passiva		
Agentschapsvermogen		
– Algemene reserves	4 878	4 878
– Bestemmingsreserves	4 000	4 000
– Saldo exploitatie boekjaar	2836	–
	11 714	8 878
Vorzieningen		
– Assurantie eigen risico	50	–
– Verhuizing	1 350	–
– Themajaar 99	175	–
– Wachtgelden	547	345
	2122	345
Kortlopende schulden		
– Crediteuren	1 110	1 489
– Nog te betalen	1082	1711
	2 192	3 200
Totaal passiva	16 028	12 423

**3.3. De specificatie van de rekening van baten en lasten van agentschap «Plantenziektenkundige Dienst»
(bedragen x f 1 000)**

Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties (+ of -) op grond van eerste suppletore begroting	Mutaties (+ of -) op grond van tweede suppletore begroting
Baten			
opbrengst moederdepartement	17 881	232	663
opbrengst overige departementen	4 700		
opbrengst derden	8 752		
rentebaten	pm		
buitengewone baten	pm		
Totaal baten	31 333	232	663
Lasten			
apparaatskosten			
* personeel	20 062	232	207
* materieel	5 961		366
* huisvestingskosten	4 700		
rentelasten			
afschrijvingskosten			
* materieel	485		
* immaterieel	125		
dotaties voorzieningen	pm		
buitengewone lasten	pm		
Totale lasten	31 333	232	663
Saldo van baten en lasten	0	0	0

Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties (+ of -) (+ = tekortschietend t.o.v. geraamd bedrag)
18 776	18 807	- 31
4 700	-	+ 4 700
8 752	17 509	- 8 757
pm	139	- 139
pm	170	- 170
32 228	36 625	- 4 397
20 591	23 447	+ 2 856
6 327	7 478	+ 1 151
4 700		- 4 700
485	574	+ 89
125	85	- 40
pm	2 036	+ 2 036
pm	169	+ 169
32 228	33 789	+1 561
0	+2 836	- 2 836

3.4 De specificatie van de rekening van kapitaaluitgaven en kapitaalontvangsten van agentschap «Plantenziektenkundige Dienst» (bedragen x f 1 000)

	(1)	(2)	(3)
Omschrijving	Oorspronkelijk vastgestelde begroting	Mutaties (+ of –) op grond van eerste suppletore begroting	Mutaties (+ of –) op grond van tweede suppletore begroting
Totale kapitaaluitgaven		610	100
uitgaven onroerende goederen			
uitgaven overige kapitaalgoederen		610	100
Totale kapitaalontvangsten		610	100
investeringsbijdrage van het departement			
toevoeging aan liquide middelen (afschrijving)		610	100
voorstel toevoeging bestemmingsreserve (resultaat)			

(4) = (1) + (2) + (3)	(5)	(6) = (5) - (4)	
Totaal geraamd	Realisatie	Slotwetmutaties (+ of -) (+ = tekortschietend t.o.v. geraamd bedrag)	
	710	768	+ 58
	710	768	+ 58
	710	3 459	- 2 749
	710	659	+ 51
		2 800	- 2 800

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Deze grondslagen zijn niet gewijzigd ten opzichte van het vorige boekjaar. De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling zijn gebaseerd op aanschaffingskosten dan wel vervaardigingskosten.

Vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen aanschaffingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijvingen.

Vorderingen

De vorderingen zijn opgenomen tegen nominale waarde verminderd met de noodzakelijk geachte voorziening voor mogelijke oninbaarheid.

Resultaatbepalingsgrondslagen

De resultaten zijn berekend op basis van historische kostprijzen, waarbij de baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Buitengewone baten en lasten

De buitengewone baten en lasten betreffen resultaten die geen betrekking hebben op de gewone bedrijfsvoering of betrekking hebben op voorgaande boekjaren.

3.5 Toelichting op de balans per 31 december 1996

ACTIVA

Vaste activa

Bedragen x f 1 000,-	Immaterieel	Materieel	Totaal
Aanschaffingsprijs	782	4 342	5 124
Cumulatieve afschrijvingen	499	2 518	3 017
<i>Boekwaarde per 1-1-1996</i>	<i>283</i>	<i>1 824</i>	<i>2 107</i>
Mutaties boekjaar 1996:			
Bij: Investerings	–	768	768
Af: – Boekwaarde verkopen (aansch.pr. 416)		169	169
– Afschrijvingen	85	574	659
Totaal mutaties	– 85	25	– 60
Aanschaffingsprijs	782	4 694	5 476
Cumulatieve afschrijvingen	584	2 845	3 429
<i>Boekwaarde per 31-12-1996</i>	<i>198</i>	<i>1 849</i>	<i>2 047</i>

De immateriële vaste activa bestaan uit specifiek voor de PD ontwikkelde software, voor zover de verwachting is gefundeerd dat zij een bijdrage leveren aan huidige en toekomstige opbrengsten. Zij zijn gewaardeerd tegen de hiervoor door derden berekende kosten. De afschrijvingstermijn is gesteld op 5 jaar.

De materiële vaste activa bestaan uit activa die een duurzame bijdrage leveren aan huidige en toekomstige opbrengsten van de PD. Grond en gebouwen behoren hier nog niet toe, omdat die nog niet zijn overgedragen aan het Agentschap PD.

In 1994 werd een activeringsgrens gehanteerd van f 5000,-; vanaf 1 januari 1995 is deze grens op f 1000,- gesteld.

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde verminderd met lineaire afschrijvingen. Afhankelijk van de economische/ technologische levensduur wordt een afschrijvingstermijn gehanteerd van 3 tot 10 jaar.

Vlottende activa

Vorraden

De voorraden zijn niet gewaardeerd vanwege de geringe omvang. Het betreft alleen gebruiksgoederen waarvan de aanschafwaarde kleiner is dan f 1000,-.

Debiteuren

De post bestaat uit:

Bedragen (x f 1 000,-)	31-12-1996	1-1-1996
Debiteuren	7 102	5 504
Af: voorziening wegens oninbaarheid	433	173
	6 669	5 331

Het verloop in de voorziening wegens oninbaarheid luidt als volgt:

Stand per 1-1-1996		173
Bij: dotatie voorziening	260	
Af: vrijval t.g.v. exploitatie	-	
afgeboekte vorderingen	-	
Stand per 31-12-1996		260
		433

De debiteuren zijn volledig als kortlopend te beschouwen. De stijging van de debiteuren, ten opzichte van de stand ultimo 1995, vindt zijn oorzaak in het uitvoeren van meer activiteiten voor derden. De toevoeging aan de voorziening wegens oninbaarheid is 1,5% van de omzet derden.

Nog te ontvangen

De post nog te ontvangen bestaat voornamelijk uit vooruitbetaalde kosten en is kortlopend.

Liquide middelen

De specificatie van de liquide middelen is:

Bedragen (x f 1 000,-)	31-12-1996	1-1-1996
Kassen	80	17
Banken	1	2
Rekening courant Ministerie van Financiën	7 108	4 759
Saldo liquide middelen	7 189	4 778

PASSIVA

Agentschapsvermogen

Het Agentschapsvermogen is als volgt tot stand gekomen:

Bedragen (x f 1 000,-)	Saldo exploitatie boekjaar	Algemene reserves	Bestemmingsreserves	Agentschapsvermogen
Stand per 1-1-1996		4 878	4 000	8 878
Saldo exploitatie boekjaar	2 836	-	-	2 836
Stand per 31-12-1996	2 836	4 878	4 000	11 714

Op voorstel van de PD heeft het ministerie van LNV erin toegestemd de bestemmingsreserve ten behoeve van de ver-/nieuwbouw van de hoofdvesting van de PD te brengen op f 5.8 mln. en een nieuwe bestemmingsreserve te vormen voor het vernieuwen van het meubilair (f 1.0 mln), zodat in de nieuwe huisvesting wordt voldaan aan de laatste arbo-eisen. Het restant van het exploitatiesaldo (f 36 000) wordt toegevoegd aan de algemene reserve, deze reserve komt daarmee op f 4,914 mln..

Deze mutaties in de samenstelling van het agentschapsvermogen zullen pas worden doorgevoerd na goedkeuring van de financiële verantwoording van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij over het jaar 1996 door de Staten-Generaal.

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen is als volgt:

Bedragen (x f 1 000,-)	Wachtgeld	Assurantie eigen risico	Verhuizing	Themajaar '99	Totaal
Stand per 1-1-1996	345				345
Dotaties	202	50	1 350	175	1 777
Stand per 31-12-1996	547	50	1 350	175	2 122

Voor wachtgeld ontstaat na 1 januari 1994 is het agentschap zelf verantwoordelijk. Jaarlijks wordt daartoe 1% van de loonkosten regulier personeel aan de voorziening wachtgeld toegevoegd. De voorziening is daarmee nagenoeg gelijk aan de verwachte uitgaven uit hoofde van op 31 december 1996 bestaande wachtgeldverplichtingen (statistische methode). In 1996 is door het ministerie geen wachtgelduitkering bij de PD in rekening gebracht.

De voorziening assurantie eigen risico is getroffen voor inbraakschades, waarvoor de PD geen verzekering heeft afgesloten.

De voorziening verhuizing is getroffen voor de verhuizingen van en naar de tijdelijke huisvesting, die moet plaatsvinden om tijdens de ver-/nieuwbouw van de hoofdvestiging (1997 t/m 1999) de voortgang van de werkzaamheden te waarborgen.

Er is een egalisatievoorziening getroffen ter realisatie van het geplande themajaar '99 onder de titel: «risicomanagement bij liberalisering van de wereldhandel». Rond de in dat jaar gedenkwaardige feiten als het 100-jarig bestaan van de PD en de opening van de vernieuwde hoofdvestiging worden in het kader van dit thema nationale en internationale evenementen georganiseerd (congres, workshops en publicaties) die de positie van Nederland als 3^e op de wereldranglijst van plantaardige handelsnaties profileren. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het feestelijk karakter.

De voorzieningen kunnen voor de volgende bedragen als langlopend worden aangemerkt:

Bedragen (x f 1 000,-)	Wachtgeld	Assurantie eigen risico	Verhuizing	Themajaar '99	Totaal
Bedrag langlopend	400	50	700	175	1 325

Kortlopende schulden

De samenstelling van deze post is als volgt:

Bedragen (x f 1 000,-)	31-12-1996	1-1-1996
Crediteuren	1 110	1 489
Nog te betalen:		
Personeel	1 074	1 135
Overige	8	576
Totaal kortlopende schulden	2 192	3 200

Onder personeel zijn declaraties en de in 1996 opgebouwde rechten op vakantiegeld en interim-vergoeding opgenomen. De post overige f 8 000 bestaat uit diverse kleinere verplichtingen.

3.6 Toelichting op de rekening van baten en lasten

BATEN

Opbrengst moederdepartement

De opbrengst moederdepartement is een vergoeding voor een taakstellende capaciteit aan dienstverlening ten behoeve van of namens het moederdepartement. Het betreft o.a. activiteiten in het kader van beleidsondersteuning, -evaluatie, import en fytosanitaire acties.

Opbrengst overige departementen

De hier begrote opbrengst betreft de bijdrage van de Rijksgebouwendienst (RGD) als huurcomponent voor de gebouwen. De besprekingen over de huisvesting met de RGD bieden zicht op afronding, maar hebben nog niet geleid tot definitieve overeenstemming.

Opbrengst derden

De verdeling van de opbrengst derden naar productgroepen is als volgt:

Bedragen (x f 1 000,-)	1996	1995
Export	5 727	5 210
Fytosanitaire acties	3 466	3 601
Systeem borging	58	31
Deugdelijkheidsbeoordeling	924	759
Fytofarmaceutische acties	2 281	752
Diagnostiek	3 312	626
Expertise & faciliteiten	1 741	547
Totaal opbrengst derden	17 509	11 526

De belangrijkste component in de productgroep export betreft de inkomsten uit exportinspecties. Deze inkomsten namen in 1996 weer toe door export op Oost-Europese landen.

De toename van de opbrengst in de productgroep fytofarmaceutische acties komt voornamelijk voort uit de opbrengsten van vergunningen gewasbescherming, die vanaf 1 juli verplicht zijn voor de handel in en toepassing van gewasbeschermingsmiddelen.

De toename in de opbrengsten van diagnostiek en expertise & faciliteiten vloeit voort uit extra activiteiten in het kader van de uitroeiing van de quarantaineziekte bruinrot in het economisch belangrijke gewas aardappel.

Rentebaten

De rentebaten hebben betrekking op de rentevergoeding over het saldo van de rekening-courant bij het Ministerie van Financiën. Het rentepercentage over dat tegoed varieerde in 1996 van 2,75 tot 2%.

Buitengewone baten

De buitengewone baten waren niet begroot en betreffen voornamelijk opbrengsten van voorgaand boekjaar.

LASTEN

Apparaatskosten

De kosten voor personeel kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Bedragen (x f 1 000,-)	1996	1995
Regulier personeel	20 128	18 771
Niet-regulier personeel	1 027	1 417
Detacherings- en uitzendkrachten	2 292	1 039
Totaal personeel	23 447	21 227

Eind 1996 waren bij de PD 303 medewerkers (op basis van 281,4 fte) in vaste dienst, wat nagenoeg gelijk is aan het aantal in 1995. Gedurende het jaar lag het aantal medewerkers echter ongeveer 8 hoger. De toename van de kosten regulier personeel wordt voor een deel hierdoor veroorzaakt, voor het andere deel uit reguliere loonstijgingen. De extra activiteiten in het kader van quarantaineziekte bruinrot zijn in 1996 vooral verricht door detacherings- en uitzendkrachten, in 1995 werd hiervoor niet-regulier personeel (seizoenspersoneel) ingezet.

Het toenemen van de activiteiten veroorzaakt tevens een toename van de materiële kosten, zoals reiskosten, materiaalverbruik e.d.

De voorzieningen zijn in tegenstelling tot de begroting apart weergegeven.

Zie voor de huisvestingskosten de opmerking bij opbrengsten overige departementen.

Afschrijvingskosten

De afschrijvingskosten zijn hoger dan gepland door investeringen in automatiseringsapparatuur met een korte afschrijvingstermijn.

Bedragen (x f 1 000,-)	1996	1995
<i>Afschrijvingen materieel</i>		
Inventaris/installaties	319	227
Computerapparatuur	255	170
	<u>574</u>	<u>397</u>
<i>Afschrijvingen immaterieel</i>	85	153
Totaal afschrijvingen	659	550

Dotaties voorzieningen

De dotaties aan voorzieningen betreffen:

Bedragen (x f 1 000,-)	1996
Wachtgelden (1% van loonkosten reg. personeel)	202
Dubieuze debiteuren (1.5% van opbrengst derden)	260
Assurantie eigen risico (raming)	50
Verhuizing (raming)	1 350
Themajaar '99 (egalisatie f 700 000,-/4 jr.)	175
Totaal dotaties voorzieningen	2 036

Buitengewone lasten

De buitengewone lasten betreffen het boekverlies op de apparatuur van het chemisch laboratorium ontstaan door de overdracht om niet, in samenhang met de overdracht van de werkzaamheden aan de Dienst Landbouwkundig Onderzoek.

Bestemming saldo van baten en lasten 1996

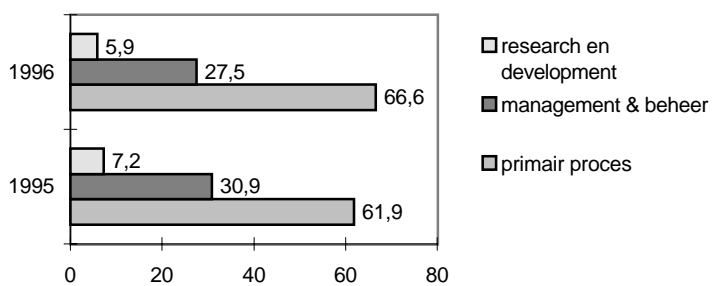
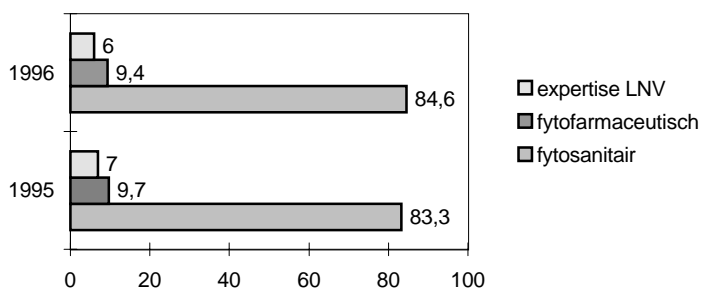
Zoals aangegeven bij de toelichting op de balans bij het agentschapsvermogen wordt voorgesteld het positief exploitatie-saldo over 1996 toe te voegen aan de bestemmingsreserves (f 2,8 mln) en aan de algemene reserve f 3 600.

3.7 Kasstroomoverzicht

Bedragen (x f 1 000,-)		Realisatie
Liquide middelen 1-1-1996		4 778
Saldo baten en lasten	+ 2 836	
Correctie voor afschrijvingen en voorzieningen en buitengewone lasten	+ 2 865	
Correctie voor mutatie in werkkapitaal (excl. liquide middelen)	- 2 522	
Kasstroom uit operationele activiteiten		+ 3 179
Uitgaven roerende kapitaalgoederen	- 768	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		- 768
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		0
Liquide middelen 31-12-1996		7 189

3.8 Kengetallen

3.8.1 Voortgangs- en sturingsinformatie

	Realisatie 1996	Realisatie 1995
Prestaties (aantallen)		
Importzendingen	21 460	19 490
Exportzendingen	135 513	122 257
Bedrijfsbezoeken	7 552	5 846
Perceelsbezoeken	92 167	72 692
Mutaties besmetverklaringen	550	765
Diagnostische inzendingen	49 470	14 155
Adviesuren landbouwkundige deugdelijkheid	4 045	nb
Verstreckte vergunningen	64 863	22 197
Fysisch-chemische analyses	182	583
Resistentietoetsingen	95	976
Monsters bruinrot	80 922	ca. 44 000
Prestaties (in uren)		
Gemiddelde duur inspectie importzending	0,5	0,5
Gemiddelde duur inspectie exportzending	0,5	0,4
Gemiddelde duur verstreckte vergunning	0,4	0,5

Toelichting op prestaties

- *Importzendingen*. Het aantal inspecties van import uit derde landen blijft stijgen, door de implementatie van de EU-regelgeving. Hiervoor kunnen geen tarieven in rekening worden gebracht. Tariefstelling komt echter onder het Nederlands voorzitterschap op de EU-agenda. De gemiddelde duur van de importinspectie is stabiel.
- *Exportzendingen*. Het aantal exportzendingen is toegenomen doordat de handel zich meer richt op Oost-Europese landen.
- *Perceelsbezoeken*. Het aantal perceelsbezoeken is hoger dan 1995 door omvangrijke inspanningen ter opsporing en bestrijding van de quarantaineziekte bruinrot.
- *Diagnoses*. Het aantal diagnoses is eveneens toegenomen door omvangrijke inspanningen voor met name quarantaineziekte bruinrot.
- *Adviesuren landbouwkundige deugdelijkheid*. Het aantal opdrachten voor evaluatie landbouwkundige deugdelijkheid is niet langer een zinvol gegeven daar opdrachten steeds meer geclusterd worden verleend. Het aantal netto adviesuren is aanzienlijk hoger dan gepland door het project versnelde herbeoordeling milieukritische stoffen.
- *Verstreckte vergunningen*. Het aantal verstreckte vergunningen neemt toe doordat er meer vergunningen gewasbescherming zijn afgegeven dan gepland. Door het grote aandeel en de relatief korte verwerkingstijd van dit type vergunning neemt de gemiddelde duur af.
- *Fysisch-chemische analyses*. Door het chemisch laboratorium zijn aanzienlijk minder analyses verricht dan gepland, door met name het wegvallen van de opdrachten van het CTB. Per 1 november is het chemisch laboratorium overgegaan naar het RIKILT-DLO.
- *Resistentietoetsingen*. Het aantal resistentietoetsingen neemt sterk af door onder meer de overdracht van het resistentie-onderzoek aardappelmoetheid aan het bedrijfsleven.
- *Monsters bruinrot*. Door de vondst van bruinrot in pootaardappelen zijn, om de export veilig te stellen, ook dit jaar alle pootaardappellexporten bemonsterd. Tevens zijn veel watermonsters genomen om de verspreiding van de bruinrotbacterie via het oppervlaktewater te kunnen monitoren.

3.8.2 Indicatoren

	Realisatie 1996	Realisatie 1995
Doeltreffendheid wering quarantaine-organismen		
Aantal onderschepte quarantaine-organismen	217	225
Kwaliteit		
Aantal in buitenland afgekeurde exportzendingen	183	215
Aantal internationale bemiddelingen bij export	675	784
Slagvaardigheid (doorlooptijd in dagen)		
Inzendingen	14,8	15,4
fysisch/chemische analyses	55,0	57,1

Toelichting op indicatoren

Doeltreffendheid

Het aantal onderschepte Q-organismen is iets lager dan in 1995.

Kwaliteit

Het aantal in het buitenland afgekeurde exportzendingen is lager dan in 1995, de PD is in deze echter afhankelijk van de ontvangst van notifications of interception van de importerende landen. Het aantal internationale bemiddelingen is afgenomen door vruchtbaar overleg met Oost-Europa in 1995.

Slagvaardigheid

De gemiddelde doorlooptijd van inzendingen is afgenomen door het grote aandeel inzendingen van bruinrot en de relatief kortere onderzoekstijd hiervan. De gemiddelde doorlooptijd van fysisch/chemische analyses stemt vrijwel overeen.